

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2009-10

De problematiek van de reserve bij schenking

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

VAN HEYGHEN CAMILLE

(Studentennr. 20044820)
(Major: Burgerlijk Recht en Strafrecht)

Promotor: Prof. Jan Bael
Commissaris: Herlinde Baert en Stan Devos

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	1
DANKWOORD	3
INLEIDING	4
HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEGRIPPEN.....	5
§ 1 DE SCHENKING.....	5
I. <i>Begrip</i>	5
II. <i>Constitutieve bestanddelen</i>	6
a. Materieel element: dadelijke verarming, verrijking	7
b. Intentioneel element: inzicht om te begifigen	8
c. Op onherroepelijke wijze.....	8
III. <i>Grondvereisten</i>	10
a. De toestemming van schenker en begiftigde.....	10
b. De bekwaamheid van de schenker	12
c. De bekwaamheid van de begiftigde.....	13
d. De oorzaak.....	13
e. Het voorwerp	15
IV. <i>Vormvereisten</i>	15
a. Notariële akte.....	15
b. Uitzonderingen	15
c. Aanvaarding.....	20
§ 2 DE RESERVE	21
I. <i>Begrip</i>	21
II. <i>Kenmerken</i>	22
a. De reserve is een pars hereditatis	22
b. De reserve is van openbaar orde.....	22
c. De reserve is een eigen en individueel recht	22
III. <i>De titularissen van de reserve</i>	22
IV. <i>Omvang</i>	23
§ 3 HET BESCHIKBAAR DEEL	24
I. <i>Begrip</i>	24
II. <i>Omvang</i>	25
§ 4 MOGELIJKHEDEN OM VAN DE RESERVE AF TE WIJKEN.....	25
I. <i>Ten aanzien van de afstammelingen</i>	25
II. <i>Ten aanzien van de langstlevende echtgenoot</i>	27
III. <i>Ten aanzien van de ascendenten</i>	28
HOOFDSTUK 3. DE PROBLEMATIEK VAN DE RESERVE BIJ SCHENKING	29
§ 1. SCHENKING ALS VOORSCHOT OP AANDEEL.....	30

<i>I. Principe</i>	30
<i>II. Inbreng</i>	30
§ 2. SCHENKING BUITEN ERFDEEL	34
<i>I. Principe</i>	34
<i>II. Kenmerken van de vordering tot inkorting</i>	35
<i>III. Volgorde van de inkorting</i>	36
<i>IV. De fictieve massa</i>	37
<i>V. Wijze van inkorting</i>	38
HOOFDSTUK 3. DE VERDELING VAN DE NALATENSCHAP	42
§1. PRINCIPE	42
§2. UITZONDERINGEN	43
<i>I. Niet vastgestelde erfgenamen</i>	43
<i>II. De ascendentenverdeling</i>	44
<i>III. De dubbele akte</i>	46
<i>IV. De schenking of het legaat van een onroerend goed met vrijstelling van inbreng in natura</i> ..	47
HOOFDSTUK 4. BEKNOPT OVERZICHT IN HET FRANS RECHT	47
HOOFDSTUK 5. MOGELIJKE EVOLUTIES IN ONS BELGISCH RECHT.....	48
BESLUIT.....	51
BIBLIOGRAFIE	53

DANKWOORD

Deze masterproef vormt het sluitstuk op een mooie studieloopbaan. Dit is dan ook het ideale moment om iedereen te bedanken die mij bij dit eindwerk en mijn studies gesteund hebben.

Allereerst wil ik mijn promotor Professor Jan Bael en mijn commissaris Herlinde Baert en Stan Devos oprecht bedanken voor het aanbrengen van het onderwerp, het geven van kritische inzichten en de uitzonderlijke begeleiding tijdens de voorbereiding van mijn masterproef.

Daarnaast bedank ik ook mijn ouders, mijn zus en mijn broers die mij altijd de mogelijkheden, de vrijheid en de steun hebben geschonken om te doen wat ik wou doen, zowel op studiegebied als in het algemeen.

Verder richt ik een woord van dank tot al mijn vrienden. Hun hulp, aanmoedigen en tips, alsook de leerrijke discussies en de ontspannende gesprekken hebben mij enorm veel geholpen.

INLEIDING

In dit schrijven is het de bedoeling de problematiek van de reserve bij schenking te bespreken. Het uitgangspunt van de reserveregeling is immers de vraag hoe het vermogen van de erflater er zou hebben uitgezien op het ogenblik van zijn overlijden, indien tijdens zijn leven geen beschikkingen om niet waren gedaan.

Toen ik mijn titel koos had ik een uitgesproken interesse om te ontdekken hoe er wordt omgegaan met de schenkingen onder de levenden bij het overlijden van de schenker/erflater.

Om deze problematiek te beschrijven, dient in eerste instantie nader inzicht te worden verworven in de begrippen schenking, reserve en beschikbaar deel.

Hierbij zal ik dieper ingaan op de mogelijkheden om van de principes van het wettelijk voorbehouden deel af te wijken ten aanzien van de reservataire erfgenamen en hen zo geheel of gedeeltelijk te onterven.

Volgend op dit algemeen overzicht bespreek ik de problematiek van de reserve bij schenking. Om tot de essentie van deze problematiek te komen zal ik een onderscheid maken tussen de schenking als voorschot op erfdeel, een schenking zonder vrijstelling van inbreng en de schenking buiten erfdeel, een schenking met vrijstelling van inbreng.

Dit onderscheid is van belang om te komen tot de inbreng en de inkorting.

Na een uitvoerige bespreking van deze problematiek zal ik mij focussen op de verdeling van de nalatenschap.

De verdeling gebeurt in principe in natura maar hierop bestaan een aantal uitzonderingen, waaronder de ascendentenverdeling-schenking en de dubbele akte bijzondere aandacht verdienen.

Vervolgens zal ik een beknopt overzicht geven over de recente wetswijzigingen in het Frans recht.

Tenslotte zal het laatste hoofdstuk gaan over de mogelijke evoluties naar de toekomst toe in ons Belgisch recht.

Hoofdstuk 1. Algemene begrippen

§ 1 DE SCHENKING

1. Artikel 893 van het BW bepaalt dat op geen andere wijze over zijn goederen om niet kan worden beschikt dan bij schenking of testament.

Echter mag niet uit het oog verloren worden dat een deel van de nalatenschap aan bepaalde erfgenamen is voorbehouden met name de afstammelingen¹, de ouders² en de langstlevende echtgenoot³. In die gevallen kan u louter het beschikbaar deel wegschenken.

Zijn er geen voorbehouden erfgenamen, dan mag u schenken wat en aan wie u wil.

I. Begrip

2. Een schenking is overeenkomstig artikel 894 BW “een akte waarbij de schenker zich dadelijk en onherroepelijk van de geschonken zaak ontdoet, ten voordele van de begiftigde, die ze aanneemt⁴.”

Het is een instrument die het mogelijk maakt goederen aan een bepaalde persoon te geven en dit zonder tegenprestatie te eisen.

3. Ondanks de bewoordingen in de wet is de schenking in principe geen akte maar een overeenkomst. Voor een geldige totstandkoming zal steeds zowel de toestemming van de schenker als die van de begiftigde vereist zijn.

4. Merk op dat de kwalificatie die door de partijen in de akte aan de rechtshandeling wordt gegeven, niet bindend is voor de rechter⁵.

---

¹ Artikel 913-914 BW.

² Artikel 915 BW.

³ Artikel 915 bis BW.

⁴ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 3; R. BARBAIX, *Het contractuele statuut van de schenking: hoe anders is de overeenkomst schenking en waarom?*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 455.

5. Een schenking is steeds onder levenden en kan zowel aan een erfgenaam als aan een niet erfgenaam gedaan worden.

Een schenking aan een toekomstige erfgenaam wordt vermoed een voorschot op erfdeel te zijn⁶. De decuius tracht hiermee de gelijkheid onder zijn erfgenamen te bewerkstelligen, maar zal toch één of meerdere van zijn erfgenamen op voorhand bevoordelen door hen reeds een deel toe te kennen van hetgeen hen later volgens de regels van het erfrecht zal toekomen⁷.

De decuius kan echter ook uitdrukkelijk in de schenkingsovereenkomst vermelden dat het gaat om een schenking buiten erfdeel of een schenking met vrijstelling van inbreng.

Met een schenking buiten deel zal het de bedoeling zijn van de decuius om één van zijn erfgenamen reeds tijdens zijn leven en op een definitieve wijze te bevoordelen door hem iets te schenken bovenop zijn erfdeel⁸.

Wanneer de decuius een schenking doet aan een niet-erfgenaam dan zal deze schenking steeds beschouwd worden als een schenking buiten deel.

6. Afwijkend van de wettelijke bepalingen wordt aanvaard dat de vrijstelling van inbreng ook stilzwijgend kan gebeuren door het enkele feit dat de wil van de schenker ter zake met voldoende zekerheid kan worden afgeleid uit het geheel van de akte of de omstandigheden omtrent de schenking⁹.

II. Constitutieve bestanddelen

7. Om te kunnen spreken van een schenking moeten twee essentiële elementen cumulatief aanwezig zijn.

---

⁵ M. COENE, “Doorlichting van de reservebescherming”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld, II*, Brussel, Bruylant, 1997, (130) 133.

⁶ Artikel 843 BW.

⁷ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 361.

⁸ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 361.

⁹ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 76.

Enerzijds een materieel element die de verarming in hoofde van de schenker en de verrijking in hoofde van de begiftigde inhoudt, en anderzijds een intentioneel element met name de intentie van de schenker om een persoon namelijk de begiftigde op onherroepelijke wijze te begiften¹⁰.

Hierna zal ik overgaan tot een kort overzicht van deze essentiële bestanddelen.

a. Materieel element: dadelijke verarming, verrijking

8. De verarming en de verrijking moeten dadelijk gebeuren. De term dadelijk wijst niet op het bezit van een goed of de uitoefening van een recht maar op het feit dat het recht op een goed onmiddellijk dient over te gaan. De werkelijke overdracht van een vermogensbestanddeel van het vermogen van de schenker naar het vermogen van de begiftigde, is geen noodzakelijke voorwaarde voor de geldigheid van de schenking¹¹.

Hieruit volgt dat de verarming van de schenker rechtstreeks een verrijking van de begiftigde teweegbrengt¹².

Er is in geen geval sprake van een schenking, indien er enkel kosteloze prestaties verricht worden, zoals bij de borgstelling, de bruikleen, de bewaargeving, de lastgeving en de renteloze lening¹³. In deze gevallen is er geen dadelijke verarming noch een verrijking.

Voorts is er evenmin sprake van een schenking indien de verarming evenwaardig is aan de bedongen last of deze benadert. In dit geval spreekt men van een contract ten bezwarende titel¹⁴.

---

¹⁰ J. BAEL, "Schenken en testamenten", in X (ed.), *Rechtskroniek voor het notariaat*, X, Brugge, Die keure, 2007, (137) 141 ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 192 ; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 430.

¹¹ M. PEULINCKX-COENE, "Valkuilen van het schenkingsrecht", in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, (147)151.

¹² M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 3.

¹³ M. PEULINCKX-COENE, N. GEELHAND en F. BUYSENS, "Overzicht van rechtspraak: Giften: 1993-98", *TPR* 1999, (779) 832-833.

b. Intentioneel element: inzicht om te begiftigen

9. De intentie om een gift te doen, met name het animus donandi moet bij de schenker aanwezig zijn. Er moet dus een vrijgevigheidsgedachte aan de basis liggen. Wie zich op een schenking beroept zal deze vrijgevigheid met alle middelen van recht moeten bewijzen want dit wordt geenszins vermoed¹⁵.

c. Op onherroepelijke wijze

10. Iemand die iets schenkt kan er nadien niet meer op terugkomen¹⁶.

De schenker mag geen voorwaarden aan een schenking koppelen via dewelke hij zou kunnen terugkomen op de door de schenking veroorzaakte vermogensoverdracht¹⁷.

Het algemeen aanvaarde principe ‘donner et retenir ne vaut’¹⁸ wordt immers vooropgesteld¹⁹.

Op de principiële onherroepelijkheid bestaan evenwel een aantal uitzonderingen.

Ten eerste zijn de schenkingen tussen echtgenoten steeds ad nutum herroepbaar. De echtgenoten kunnen ten alle tijd terugkomen op een schenking en deze teniet doen. Specifieke gronden daartoe zijn niet vereist²⁰.

Indien de schenking gebeurde in een huwelijkscontract (contractuele erfstelling) of naar aanleiding van een wijziging in een huwelijkscontract of het zogenaamde “langst-leeft-al

---

¹⁴ R. BARBAIX, “Lasten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (495) 496.

¹⁵ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 194.

¹⁶ Artikel 894 BW.

¹⁷ K. GEVAERT, “De nieuwe fictiebepaling van het Wetboek der Successierechten” (noot onder Arbitragehof 26 april 2006), *TFR 2006*, afl. 310, (875) 881.

¹⁸ Dit betekent ‘eens geschonken, blijft geschonken’.

¹⁹ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 4.

²⁰ Artikel 1096, 1^e lid BW ; S. BROUWERS, “De alimentatieverplichting van de begiftigde: een weinig gekende plicht” (noot onder Hof van Beroep Gent 18 maart 2004), *RABG 2005*, afl. 8, (742) 745.

contract”, dan is de schenking slechts herroepbaar als beide echtgenoten akkoord zijn, aangezien de schenking destijds door beide werd aanvaard.

Ten tweede kan volgens artikel 747 BW en 951-952 BW de schenking aan een recht van terugkeer worden onderworpen.

Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen het wettelijk recht van terugkeer en het conventioneel recht van terugkeer.

In het eerste geval zullen de geschonken goederen, indien nog in natura aanwezig in de nalatenschap van de begiftigde, terugkeren naar de schenker indien de begiftigde of diens afstammelingen zonder nakomelingen zijn overleden²¹.

In het tweede geval, met name bij een bedongen recht van terugkeer kan de schenker onder bepaalde voorwaarden bedingen dat de door hem geschonken goederen naar hem zullen terugkeren bij vooroverlijden van de begiftigde²².

Ten derde kan de ondankbaarheid van de begiftigde een grond tot herroeping zijn voor de schenker in de in artikel 955 BW bepaalde gevallen²³.

Deze laatste uitzondering geldt enkel voor de volgende gevallen. De begunstigde heeft een aanslag gepleegd op het leven van de schenker en hoeft daarvoor nog niet veroordeeld te zijn. De begunstigde heeft zich tegenover de schenker schuldig gemaakt aan mishandelingen, grove beledigingen of misdrijven. De begunstigde heeft geweigerd de schenker te helpen in zijn levensonderhoud.

Tenslotte kan het niet vervullen door de begiftigde van de door de schenker opgelegde voorwaarden een reden zijn tot het herroepen van de schenking²⁴. De opgelegde voorwaarden zijn deze die conventioneel werden opgelegd door de schenker aan de begiftigde.

---

²¹ Artikel 747 BW ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 300.

²² Artikel 951 en 952 BW ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 215.

²³ Bergen 29 juni 2004, *TBBR* 2007, (180) 180 ; F. DEBUCQUOY, “De gronden tot herroeping van een schenking onder levenden wegens ondankbaarheid: artikel 955 BW”, *TBBR* 2004, (531) 535-536.

²⁴ Artikel 953 BW ; M. PEULINCKX-COENE, “Overzicht van rechtspraak: giften: 1985-92”, *TPR* 1994, (1615) 1734-1737.

De vordering tot ontbinding van de schenking moet door de schenker, diens erfgenamen of diens schuldeisers worden ingesteld tegen de begunstigde of diens erfgenamen en kan enkel door de rechtbank van eerste aanleg worden uitgesproken.

De schenker kan onmogelijk verzaken aan deze uitzonderingen op het principe van de onherroepelijkheid²⁵.

III. Grondvereisten

11. Om een geldige schenking te hebben dient er, zoals voor elke andere overeenkomst, voldaan te zijn aan de in artikel 1108 BW opgesomde grondvoorwaarden betreffende de toestemming, de bekwaamheid, het voorwerp en de oorzaak²⁶. De schenking is eveneens een eenzijdige overeenkomst, gezien de schenker zich verbonden heeft jegens de begiftigde, maar de begiftigde niet gehouden kan zijn tot enige verbintenis.

Merk op dat deze grondvereisten qua inhoud, van het gemeen recht afwijken en dit meer bepaald om de schenker en zijn familie te beschermen tegen deze soort rechtshandelingen die een eenzijdige verarming van de schenker teweegbrengen²⁷.

a. De toestemming van schenker en begiftigde

12. Schenkingen zijn slechts geldig indien de wil van de partijen om dergelijke akte te sluiten aanwezig was²⁸ en deze wil niet door een wilsgebrek is aangetast²⁹.

Aangezien de schenking een overeenkomst is, zal de toestemming van zowel de schenker als van de begiftigde vereist zijn³⁰.

---

²⁵ S. MOSSELMANS, “Onherroepelijkheid/Principe”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (205) 211.

²⁶ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 11 ; R. BARBAIX, *Het contractuele statuut van de schenking: hoe anders is de overeenkomst schenking en waarom?*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 19.

²⁷ M. PEULINCKX-COENE, “Bedenkingen bij de schenkingen”, *TPR* 2000, (613) 613.

²⁸ A. VERBEKE, “Schenken in binnen- en buitenland”, *TEP* 2006, Afl. 5, (377) 377.

²⁹ H. CASMAN, *Notarieel familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, 457.

Wanneer er sprake is van een schenking tot stand gekomen door dwaling, bedrog, geweld of afwezigheid van toestemming zal dus geen sprake zijn van een geldig tot stand gekomen schenking en zal de gift ter bescherming van de private belangen van de testator en diens erfopvolgers tot de relatieve nietigheid leiden³¹. Deze nietigheid heeft gevolgen zowel in het verleden als in het heden tenzij de handeling door de beschermde persoon bevestigd werd³².

13. Daarenboven zal de schenker, om geldig te kunnen schenken, op het ogenblik van de schenking gezond van geest moeten zijn³³. Wat onder ‘gezondheid van geest’ dient te worden verstaan is een feitenkwestie waarover de rechter soeverein zal moeten oordelen. Er wordt aanvaard dat de schenker aan deze voorwaarde voldoet indien hij de betekenis en de draagwijdte van zijn daden begrijpt en hiermee vrijwillig heeft ingestemd³⁴.

Bij enige twijfel over de geestelijke gezondheid van de schenker op het ogenblik van de gift zal een geneeskundig getuigschrift kunnen worden afgeleverd die over de geestestoestand meer duidelijkheid zal kunnen scheppen. Dit kan eveneens worden bekomen door middel van getuigenverklaringen door artsen, een verslag van een door de rechter aangestelde geneesheer-expert alsook door vermoedens³⁵.

---

³⁰ Artikel 849 BW ; Artikel 932 BW.

³¹ F. SWENNEN, “Grondvereisten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (3) 3.

³² De bevestiging heeft als gevolg dat wat door de partijen vrijwillig is uitgevoerd, niet ongeldig wordt. De nietigheid kan niet meer ingeroepen worden.

³³ Artikel 901 BW ; S. BROUWERS, “Over de gezondheid van geest en de onvermijdelijke medische attesten”, *AJT* 2001-02, (419) 419.

³⁴ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 195.

³⁵ J. BAEL, “Erfenissen, schenkingen en testamenten”, in X (ed.), *Rechtskroniek voor het notariaat*, V, Brugge, Die keure, 2004, (97) 130 ; F. SWENNEN, “Grondvereisten/Toestemming/Schenker”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (3) 6.

De schenking wordt volgens de meerderheid in de rechtsleer relatief nietigverklaard bij afwezigheid of aantasting van het geestvermogen maar ook bij een aantasting van de wil. Het gaat hier namelijk om een versterkte toestemming voor de rechtshandelingen om niet³⁶.

Artikel 901 BW verschilt dan ook van het gemeen recht aangezien het geen herhaling is van de toestemming voorzien in artikel 1108 BW.

b. De bekwaamheid van de schenker

14. Overeenkomstig artikel 902 BW kan eenieder beschikken ten kosteloze titel, tenzij de wet hem hiertoe onbekwaam heeft verklaard. De bekwaamheid is de regel, de onbekwaamheid de uitzondering³⁷.

De schenker moet juridisch bekwaam zijn om te kunnen schenken. Dit wil zeggen dat hij over de vereiste rechts- en handelingsbekwaamheid zal moeten beschikken op het moment van de schenking³⁸.

Hieruit volgt dat minderjarigen en verlengd minderjarigen niet zullen kunnen schenken en dit ook niet zullen kunnen opdragen aan een andere persoon.

Evenmin zijn de gerechtelijke onbekwaamverklaarden³⁹ gerechtigd te schenken.

Een gehuwde persoon zal de gezinswoning en/of de huisraad niet kunnen schenken dan met toestemming van zijn mede-echtgenoot. Eveneens zal de toestemming van beide echtgenoten

---

³⁶ Brussel 19 december 2001, *RW* 2002-03, (547) 547 ; F. SWENNEN, “Grondvereisten/Toestemming/Schenker”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (3) 4 ; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire pers, 2002, 438 ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 196.

³⁷ Artikel 1123 BW ; R. BARBAIX, *Het contractuele statuut van de schenking: hoe anders is de overeenkomst schenking en waarom?*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 83.

³⁸ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 23.

³⁹ Vroeger ging het ook om de wettelijk onbekwaamverklaarden maar sinds de Wet van 22 november 2004 betreffende de afschaffing van de wettelijke onbekwaamheid, bestaat deze onbekwaamheid niet meer.

vereist zijn wanneer het geschonken goed deel uitmaakt van het gemeenschappelijk vermogen. Indien in het huwelijkscontract een contractuele erfstelling is opgenomen, dan kunnen de goederen die hierin begrepen zijn niet meer het voorwerp uitmaken van een schenking aan een derde tenzij het huwelijkscontract voorafgaand aan de schenking, bij de notaris wordt aangepast.

Opgemerkt dient te worden dat een gehuwd persoon slechts schenkingen zal kunnen doen indien ze de belangen van het gezin niet schaden.

c. De bekwaamheid van de begiftigde

15. Om schenkingen te kunnen ontvangen, moet men bestaan op het ogenblik van de schenking. Volgens artikel 906, eerste lid en derde lid BW is het voldoende dat men verwekt is, op voorwaarde dat men levend en levensvatbaar geboren wordt.

16. De begiftigde moet eveneens juridisch bekwaam zijn om de schenking in ontvangst te kunnen nemen.

De wet bepaalt immers dat sommige personen niet in aanmerking kunnen komen als begiftigde, zoals de behandelende dokter of apotheker⁴⁰.

Ook de minderjarige is een handelingsonbekwame. Het zal steeds zijn wettelijke vertegenwoordiger zijn die de schenking zal moeten aanvaarden⁴¹.

Tenslotte behoeven ook rechtspersonen een machtiging om schenkingen te kunnen aanvaarden, namelijk die van de overheid⁴².

d. De oorzaak

17. Elke rechtshandeling moet op grond van artikel 1108 BW een oorzaak hebben, doch de oorzaak hoeft niet uitdrukkelijk in de schenkingsakte te worden gepreciseerd⁴³.

---

⁴⁰ Artikel 909 BW ; H. COOLS, *Almanak erven en schenken*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 2006, 146.

⁴¹ Artikel 935, 3^e lid BW.

⁴² Artikel 937 BW ; Onder rechtspersonen wordt hier onder meer verstaan, de armen van een gemeente of van een instelling van openbaar nut.

Overeenkomstig artikel 1131 B.W. is de schenking zonder oorzaak, met een valse of een ongeoorloofde oorzaak absoluut nietig. De schenking zal niet kunnen worden bevestigd en heeft tot gevolg dat de nietigheid ingrijpt zowel voor het verleden als voor het heden.

De oorzaak zal ongeoorloofd zijn indien ze niet in overeenstemming is met regels van openbare orde, goede zeden en regels van dwingend recht⁴⁴.

18. Het verval van de schenking wegens het wegvallen van de doorslaggevende beweegreden is in het Belgisch recht een omstreden onderwerp en wordt zeker niet unaniem aanvaard⁴⁵.

Het Cassatiearrest van 16 november 1989 stelde dat “wanneer de doorslaggevende reden van een schenking wegviel door een voorval buiten de wil van de schenkers, de schenking kon vervallen verklaard worden als zij onlosmakelijk verbonden was met omstandigheden die eraan ten grondslag lagen en haar enige reden van bestaan uitmaakten⁴⁶”.

Het Hof van Cassatie voegde er nog een voorwaarde aan toe, met name “bij het vervallen van een legaat, de verdwijning van de oorzaak die het verval van de schenking tot gevolg heeft, zich moet voordoen voor het overlijden van de erflater⁴⁷”.

Maar in een arrest van 12 december 2008, lijkt het Hof van Cassatie op deze stelling terug te komen. Ze stelde dat “het bestaan van een oorzaak een geldigheidsvoorwaarde uitmaakt, zodat dit enkel moet worden beoordeeld op het ogenblik van de totstandkoming van de rechtshandeling en de latere verdwijning ervan geen invloed heeft op de geldigheid van de overeenkomst, waarbij dit niet alleen geldt voor legaten maar ook voor schenkingen”.

---

⁴³ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 58.

⁴⁴ Artikel 1133 BW ; R. BARBAIX, *Het contractuele statuut van de schenking: hoe anders is de overeenkomst schenking en waarom?*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 166.

⁴⁵ M.-A. MASSCHELEIN, “Einde van de theorie van het verval wegens het verdwijnen van de oorzaak (inzake schenkingen onder levenden)”, *NNK* 2009, (114) 114 ; R. BARBAIX, “Driemaal is scheepsrecht of toch niet? Het Hof van Cassatie spreekt zich opnieuw uit over het verval van de schenking door het verdwijnen van de determinerende beweegreden”, *Notariaat* 2009, (297) 297.

⁴⁶ Cass. 16 november 1989, *Arr. Cass.* 1989- 90, (371) 371.

⁴⁷ Cass. 21 januari 2000, *Arr. Cass.* 2000, (168) 168.

e. Het voorwerp

19. Een schenking heeft de overdracht van een vermogensbestanddeel tot voorwerp. Het dient te gaan om tegenwoordige goederen, waarvan de schenker eigenaar dient te zijn⁴⁸. Hierop kan een uitzondering gemaakt worden door middel van een contractuele erfstelling via dewelke een schenking van toekomstige goederen tussen aanstaande echtgenoten, of ten voordele van aanstaande echtgenoten, en tussen echtgenoten uitzonderlijk wordt toegelaten⁴⁹.

IV. Vormvereisten

a. Notariële akte

20. De akte houdende schenking onder levenden dient overeenkomstig artikel 931 BW verleden te worden voor een notaris. De schenking is een plechtig contract⁵⁰.

Deze vormvereiste is essentieel voor het bestaan van het contract en wordt dus op straffe van nietigheid voorgeschreven⁵¹.

b. Uitzonderingen

21. Op het principe van de notariële schenking bestaan echter een aantal uitzonderingen, meer bepaald, de handgift, de vermomde schenking, de onrechtstreekse schenking alsook de bankgift⁵².

---

⁴⁸ Artikel 943 BW.

⁴⁹ Artikel 1082 BW ; Artikel 1093 BW.

⁵⁰ Artikel 893 BW ; R. BARBAIX, “Notariële akte/België”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (113) 113.

⁵¹ H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, 465.

⁵² J.-F. GERKENS, “Donner et reteni ne vaut... reflexion à propos des exceptions aux articles 931 et suivants du Code Civil”, in C. Biquet-Mathieu (eds.), *Liber amicorum Paul Delnoy*, Brussel, De Boeck en Larcier, 2005, (235) 235.

1. De handgift

22. De handgift is een volwaardige schenking⁵³ van lichamelijke⁵⁴ of onlichamelijke⁵⁵ roerende goederen, waarbij het goed rechtstreeks van het vermogen van de schenker overgaat naar het vermogen van de begiftigde⁵⁶.

De handgift moet om geldig te zijn voldoen aan voorwaarden⁵⁷. Er moet een materiële overdracht, de traditio, plaatsvinden tussen de twee partijen en de schenker moet hierbij de intentie gehad hebben te begiftigen.

De onherroepelijke afstand door de schenker en de aanvaarding door de begunstigde moeten gebeuren tijdens het leven van beide partijen.

De handgift is, in tegenstelling tot de notariële akte, geen vormelijk contract maar een zakelijk contract, ze komt tot stand louter door de materiële overdracht van het geschonken goed⁵⁸. Hierdoor wordt de begiftigde onmiddellijk en op onherroepelijke wijze eigenaar van het goed en verliest de schenker de eigendom.

---

⁵³ De handgift zal aan alle gemeenrechtelijke voorwaarden die gelden voor de totstandkoming van contracten moeten voldoen maar ook aan de grondvereisten van de schenking.

⁵⁴ Zoals meubilair, kunstvoorwerpen, en andere.

⁵⁵ Kunnen slechts door handgift worden overgedragen op voorwaarde dat de rechten in een titel werden geïncorporeerd en de titel door traditio kan worden overgedragen. Bijvoorbeeld: Bankbiljetten, obligaties en andere.

⁵⁶ C. VAN HEUVERSWYN, "Handgift/Geldigheidsvoorwaarden", in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (133) 133 ; W. PINTENS, K. VANWINKCELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 223.

⁵⁷ J. BAEL, "Schenken en testamenten", in X (ed.), *Rechtskroniek voor het notariaat*, X, Brugge, die Keure, 2007, (137) 176.

⁵⁸ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 224.

Bepaalde modaliteiten die niet te verzoenen zijn met de traditio zullen in het kader van de handgift dan ook niet mogelijk zijn⁵⁹. De handgift mag met andere woorden niet afhankelijk gemaakt worden van lasten en voorwaarden waardoor de schenker zich niet dadelijk en onherroepelijk van de geschonken zaak zou kunnen ontdoen⁶⁰. Men heeft het dan over een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik of een schenking met een opschortende voorwaarde. De schenking met een ontbindende voorwaarde zal daarentegen wel mogelijk zijn.

Aangezien giften nooit worden vermoed, zullen deze moeten worden bewezen en dit met alle middelen van recht.

Een handgift is perfect rechtsgeldig zonder een geschrift, maar met het oog op bewijsvoering is het toch aan te raden een geschrift op te stellen⁶¹. Zo zal de begiftigde bij betwisting het animus donandi kunnen bewijzen. Eveneens kunnen in dit geschrift de eventuele voorwaarden en lasten worden vermeld.

2. De vermomde schenking

23. De vermomde of verdoken schenking is een schenking waar een ander contract achter schuilgaat en niet weergeeft wat de ware bedoelingen van de partijen zijn. Er wordt geveinsd dat een tegenprestatie dient te worden geleverd, maar in werkelijkheid gebeurt dit niet⁶².

Naar de buitenwereld toe lijkt dit een rechtshandeling ten bezwarende titel maar in werkelijkheid beoogt men een schenking, een rechtshandeling om niet.

---

⁵⁹ C. VAN HEUVERSWYN, “Handgift/Modaliteiten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (151) 151.

⁶⁰ C. DE WULF, *Het opstellen van notariële akten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 442.

⁶¹ C. VAN HEUVERSWYN, “Handgift/Bewijs”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (143) 143.

⁶² Bergen 15 februari 2005, *JLMB* 2005, (1788) 1788 ; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire pers, 2002, 513.

Aangezien veinzing op zich geen nietigheid met zich meebrengt, wordt de geldigheid van een vermomde schenking aanvaard⁶³. Toch wordt niet aangeraden van deze techniek gebruik te maken, aangezien dit aanleiding kan geven tot juridische conflicten. Wanneer ze immers fiscale wetsontduiking of een bedriegelijke benadeling van de rechten van een derde beoogt, zal ze als ongeldig worden beschouwd.

De vorm- en grondvereisten van de geveinsde akte ten bezwarende titel moeten worden nageleefd evenals de grondvereisten die gelden voor de schenking. Een notariële akte is niet vereist.

Diegene die beweert dat het om een vermomde schenking gaat, zal hiervan, met alle middelen van recht, het bewijs moeten leveren⁶⁴.

Het klassieke voorbeeld van een vermomde schenking is de verkoop met gesloten beurs. Hier wordt gedaan alsof het gaat om een verkoop maar in werkelijkheid zal de verkoopprijs nooit door de koper hoeven betaald te worden⁶⁵.

3. De onrechtstreekse schenking

24. Een onrechtstreekse schenking impliceert een autonome en neutrale akte waardoor rechten definitief en onherroepelijk worden overgedragen aan de begiftigde. De vermogensverschuiving vindt effectief plaats maar men kan niet uitmaken of het gaat om een bevoordeling dan wel of er sprake is van een rechtshandeling ten bezwarende titel⁶⁶. Het gaat hier met andere woorden om een schenking die niet onder de vorm van een schenkingsakte gebeurde, maar via een andere neutrale akte. Vandaar dat zo een handeling vaak als een

---

⁶³ A. MAELFAIT, “Vermomde schenking/ Veinzing/ Gedeeltelijke schenking”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (187) 187.

⁶⁴ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 230.

⁶⁵ C. VAN HEUVERSWYN, “Bankgift/Onrechtstreekse schenking”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (159) 162.

⁶⁶ H. COOLS, *Almanak erven en schenken*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 2006, 151.

veinzing wordt aanzien en dus eerder als een vermomde schenking zal gekwalificeerd worden.

De rechtshandeling die wordt gedaan staat op zichzelf. Dit wil zeggen dat ze aan een eigen specifieke reglementering is onderworpen onder meer wat de vorm betreft. Eens deze specifieke vormvereisten geëerbiedigd zijn, is de rechtshandeling formeel geldig ook al zou ze een schenking inhouden⁶⁷.

De vormvereisten waaraan een notariële akte moet voldoen zijn hier niet van toepassing. De onrechtstreekse schenkingen blijven wel onderworpen aan de grondvereisten van de schenking.

Het bewijs van de onrechtstreekse schenking kan geleverd worden door de vermogensverschuiving aan te tonen en aan te tonen dat dit met animo donandi gebeurde. Het is aangewezen een geschrift op te stellen van de onrechtstreekse schenking en dit met het oog op de bewijsvoering⁶⁸.

4. De bankgift

25. De overschrijving van geld van de bankrekening van de schenker naar de bankrekening van de begiftigde met het oogmerk te begiftigen, dient te worden gekwalificeerd als aan onrechtstreekse schenking. Het is geen rechtstreekse schenking noch een handgift.

Het is geen rechtstreekse schenking omdat dit bij roerende goederen het in acht nemen van bepaalde wettelijke vormvoorschriften vereist, meer bepaald een notariële akte, een staat met de beschrijving en de schatting van de geschonken roerende goederen en de ondertekening hiervan door de schenker en de begiftigde⁶⁹. Bij gebrek aan staat van schatting of ondertekening zal een nieuwe schenkingsakte noodzakelijk zijn.

---

⁶⁷ C. VAN HEUVERSWYN, “Bankgift/De onrechtstreekse schenking”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (159) 159.

⁶⁸ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 232.

⁶⁹ Artikel 948 BW ; F. BLONTROCK, “Staat van schatting (artikel 948 BW): reden, vorm, inhoud en noodzaak” (noot onder Cass. 1 maart 2007), *T. Not.* 2009, (372) 372 ; B.

WAUTERS, “Onrechtstreekse schenking/Voorwerp/Geld en gedematerialiseerde effecten”, in

De bankgift is geen handgift aangezien dat de gelden die het voorwerp uitmaken van de schenking niet in handen worden gegeven, in de letterlijke betekenis van het woord, maar ze in het bezit van de begunstigde komen via een overschrijving van de bankrekening van de schenker naar de bankrekening van de begiftigde. Het gaat hier dus om een zuivere bancaire transactie.

De overschrijving dient een neutraal karakter te hebben⁷⁰ en heeft tot gevolg dat de schenker ten voordele van de begiftigde, onherroepelijk het beschikkingsrecht verliest over de gelden.

Gebeurt de overschrijving echter met de bedoeling een schuld in te vorderen dan gebeurt ze onder bezwarende titel, en is er geen sprake van het ‘inzicht om te begiften’⁷¹.

Ook hier wordt geen gebruik gemaakt van een notariële akte.

Het is aangewezen om de bankoverschrijving gepaard te laten gaan met een afzonderlijk geschrift. Zo zal de begiftigde die zich op een onrechtstreekse schenking wil beroepen, daarvan het bewijs moeten leveren en de begiftigde zal de schenking steeds moeten aanvaarden indien ze wil beletten dat de schenking door de schenker kan worden herroepen.

c. Aanvaarding

26. Een laatste vormvereiste is deze van de aanvaarding. Een schenking komt pas tot stand indien deze door de begiftigde wordt aanvaard tijdens het leven van de schenker.

De aanvaarding dient bij een authentieke akte te gebeuren en geschiedt uitdrukkelijk via een aangetekend schrijven⁷².

De aanvaarding dient persoonlijk te geschieden of door middel van een vertegenwoordiging op grond van een bijzondere authentieke volmacht⁷³ en in aanwezigheid van getuigen⁷⁴.

A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (173) 173.

⁷⁰ Zoniet gaat het om een ongeldige schenking wegens gebrek aan een notariële akte.

⁷¹ B. WAUTERS, “Onrechtstreekse schenking/Voorwerp/Geld en gedematerialiseerde effecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (173) 174.

⁷² Artikel 932 BW ; H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, 146.

⁷³ Artikel 933 BW.

⁷⁴ Artikel 9 Organieke Wet Notariaat.

Tot slot is vereist dat de aanvaarding ter kennis wordt gebracht aan de schenker. Maar de rechtsleer aanvaardt dat dit slechts vereist is indien de schenker niet aanwezig was bij het verlijden van de akte van aanvaarding⁷⁵.

§ 2 DE RESERVE

I. Begrip

27. De bedoeling van dit schrijven is aan te tonen dat de schenking een band heeft met het erfrecht. Een persoon kan bij testament het lot van zijn goederen regelen voor de dag waarop hij komt te overlijden. Indien er geen testament werd opgemaakt, wordt het lot van zijn vermogen geregeld door de regels van de wet. Naast dit belangrijk principe uit het burgerlijk wetboek, is er nog een principe waar eerder reeds naar verwezen werd: een persoon mag tijdens zijn leven vrij beschikken over zijn vermogen, ook ten kosteloze titel.

Aan dit vrije beschikkingsrecht is een beperking gesteld in artikel 913 en volgende BW om aan bepaalde personen een bescherming te bieden via de zogenaamde reserve.

De reserve is het wettelijk voorbehouden deel van de nalatenschap waarover de erflater niet naar goeddunken kan beschikken ten aanzien van bepaalde erfgenamen, de reservataire⁷⁶.

De wettelijke reserve of het gewaarborgd erfdeel zal dus bepaalde in de wet opgesomde erfgenamen nooit kunnen ontnomen worden.

In ons erfrecht is het de bedoeling alle nauwe verwanten recht te geven op een gelijk deel. De idee van de gelijkberechting komt tot uiting in het principe van de reserve, deze reserve vormt dan ook de hoeksteen van ons Belgisch erfrecht.

---

⁷⁵ R. BARBAIX, “Notariële akte/België”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (113) 119.

⁷⁶ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 347.

II. Kenmerken

a. De reserve is een pars hereditatis

28. De reserve maakt deel uit van de nalatenschap⁷⁷. Wanneer de reservataire erfgenaam de nalatenschap heeft aanvaard, behoort de reserve hem van rechtswege toe⁷⁸.

De erfgenamen hebben een zakenrechtelijke vordering op de erfgoederen die ze individueel kunnen opnemen als pars hereditatis.

b. De reserve is van openbaar orde

29. Aangezien de reserve de maatschappelijke en familiale organisatie behelst kan aangenomen worden dat ze van openbare orde is⁷⁹.

Een deel van de rechtsleer bepleit de reserve echter als van dwingend recht⁸⁰.

c. De reserve is een eigen en individueel recht

30. De reservataire erfgenaam heeft een eigen recht die hij haalt uit de wet. Hij zal slechts zijn individuele aanspraken kunnen beschermen.

III. De titularissen van de reserve

31. De wettelijke reserve of het gewaarborgd erfdeel zal nooit kunnen ontnomen worden aan de aldus beschermde verwanten, zijnde de reservataire erfgenamen.

---

⁷⁷ M. PEULINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 364.

⁷⁸ W. PINTENS, K. VANWINKCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 347.

⁷⁹ Cass. 8 november 1963, *RW* 1964-65, (816) 816 ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 348.

⁸⁰ M. PEULINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 363.

Volgens de wet zijn dat de bloedverwanten in nederdalende lijn⁸¹ (kinderen en bij vooroverlijden de kleinkinderen), de langstlevende echtgenoot⁸² en bij afwezigheid van bloedverwanten in nederdalende lijn, de erfgenamen in opgaande lijn⁸³ (ouders en grootouders).

IV. Omvang

32. Wanneer de afstammelingen in een dienstige graad tot de erflater staan hebben ze recht op een reserve. Dit geldt voor alle kinderen (zowel kinderen uit het huwelijk, buitenhuwelijkse kinderen als geadopteerde kinderen) , ongeacht hun afstamming, mits deze wel juridisch vaststaat⁸⁴.

De omvang van de reserve van de kinderen varieert naargelang hun aantal. Een kind heeft recht op één tweede van de goederen. Twee kinderen hebben samen recht op twee derden van de goederen en drie of meer, hebben samen recht op drie vierden van de goederen.

33. De ascendenten, erfgenamen in opgaande lijn, hebben recht op een reserve indien zij volgens de wettelijke erfopvolging tot de nalatenschap komen. Meer bepaald wanneer de decuius geen afstammelingen heeft of deze verwerpen of onwaardig zijn⁸⁵, wanneer de overledene broers of zussen of hun afstammelingen nalaat of wanneer de erflater over de reserve heeft beschikt ten voordele van de langstlevende echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner⁸⁶.

---

⁸¹ Artikel 913 BW ; Artikel 914 BW.

⁸² Artikel 915 bis BW.

⁸³ Artikel 915 BW.

⁸⁴ Cass. 27 april 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, (1010) 1010.

⁸⁵ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 350.

⁸⁶ Wet 28 Maart 2007 tot wijziging, wat de regeling van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende partner betreft, van het Burgerlijk Wetboek en van de wet van 29 augustus 1988 op de erfregeling inzake landbouwbedrijven met het oog op het behoud van de continuïteit, *BS* 8 mei 2007. ; De langstlevende wettelijke samenwonende partner geniet nu

De omvang varieert naargelang er ascendenten zijn in beide familielijnen dan wel slechts in één lijn. Elke ouder heeft namelijk slechts recht op één vierde van de goederen.

34. Tenslotte heeft de wetgever aan de langstlevende echtgenoot een dubbele reserve toegekend⁸⁷. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de abstracte reserve en de concrete reserve.

De abstracte of algemene reserve bestaat uit het vruchtgebruik op de helft van alle goederen van de nalatenschap⁸⁸ en de concrete, specifieke reserve bestaat uit het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad⁸⁹.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat het erfrecht van de langstlevende echtgenoot een zeker gevaar inhoudt. Dit wil zeggen dat gezien dit ruime erfrecht steeds teruggekomen kan worden op giften die in volle eigendom aan andere erfgenamen als voorschot op erfdeel gedaan werden. Dit gevaar kan vermeden worden door de langstlevende echtgenoot te laten instemmen met de schenking⁹⁰. Een schenking met toestemming van de langstlevende echtgenoot wordt geacht te zijn gedaan met vrijstelling van inbreng, tenzij anders werd bepaald⁹¹.

§ 3 HET BESCHIKBAAR DEEL

I. Begrip

---

ook een vruchtgebruik op de gezinswoning en huisraad maar hij is geen reservataire erfgenaam, de erflater kan er met andere woorden via testament van afwijken.

⁸⁷ Artikel 745 bis BW.

⁸⁸ Artikel 915 bis § 1 BW.

⁸⁹ Artikel 915 bis § 2 BW.

⁹⁰ M. PEULINCKX-COENE en A. MAELFAIT, “Artikel 858 bis, 2^e lid BW/Inbreng/Vrijstelling van inbreng ten opzichte van echtgenoot”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (277) 277.

⁹¹ Artikel 858 bis, 2^e lid BW.

35. Het beschikbaar deel is het deel van het vermogen waarover de decuius vrij mag beschikken ten voordele van een door hem vrij gekozen persoon.

De toebedeling van de rest van de nalatenschap, na aftrek van de reserve, het zogeheten beschikbaar deel, kan de erflater op een onaanvechtbare wijze regelen.

II. Omvang

36. Wanneer er afstammelingen tot de nalatenschap komen, varieert het beschikbaar deel naargelang het aantal afstammelingen.

Artikel 913 BW bepaalt dat de erflater vrij kan beschikken over één tweede wanneer er één kind is. Wanneer er twee kinderen zijn kan hij vrij beschikken over één derde. Wanneer er drie kinderen zijn dan is het beschikbaar deel één vierde.

Artikel 915 BW bepaalt dat wanneer er geen afstammelingen zijn, maar wel ascendenten het beschikbaar deel varieert naargelang er ascendenten zijn in beide lijnen dan wel slechts in één lijn. Zijn er ascendenten in beide lijnen dan is het beschikbaar deel beperkt tot de helft van de goederen. Wanneer er slechts ascendenten zijn in één lijn loopt het beschikbaar deel op tot drie vierden.

§ 4 MOGELIJKHEDEN OM VAN DE RESERVE AF TE WIJKEN

37. Het voorbehouden deel wordt beschermd tegen beschikkingen ten kosteloze titel, zowel de schenkingen met inbegrip van de handgift, de onrechtstreekse, de vermomde schenking en de bankgift (het is met andere woorden irrelevant onder welke vorm de schenking gebeurde), als de legaten en de contracutele erfstellingen⁹²

Het is dus niet mogelijk om via schenking de reservataire erfgenamen volledig te onterven.

De onterving is slechts mogelijk ten belope van het beschikbaar deel.

I. Ten aanzien van de afstammelingen

---

⁹² W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 357.

38. De kinderen zijn reservataire erfgenamen die recht hebben op een voorbehouden erfdeel en die dus niet zomaar kunnen onterfd worden.

Enkel ten belope van het beschikbaar deel kunnen kinderen onterfd worden aangezien hierover vrij kan worden beschikt.

Maar omwille van verschillende redenen, onder andere ruzies binnen de familie of nieuw samengestelde gezinnen, zullen verscheidene personen de regel van de wettelijke reserve proberen te omzeilen⁹³.

In de praktijk bestaan een aantal methoden die dit mogelijk maken:

Ten eerste kan je met uw vermogen doen wat je wil. Niemand is verplicht zijn vermogen in stand te houden. Indien er door vertier niets meer van het vermogen overblijft dan zal niet meer kunnen voldaan worden aan het wettelijk deel dat voorbehouden is aan de kinderen of zal dit wettelijk erfdeel heel beperkt zijn.

Ten tweede is eveneens de techniek van verkoop of afstand van vermogen op lijfrente een optie. In dit geval zal de koper met de verkoper overeenkomen om levenslang een bepaald bedrag uit te keren. Hier zal het Artikel 918 BW in rekening dienen gebracht te worden. Het is namelijk zo dat wanneer de ouders een goed overlaten aan één van de kinderen en de anderen gaan hiermee akkoord, zij deze overdracht niet meer zullen kunnen betwisten.

Ten derde kan door middel van een verblijvingsbeding een huwelijkspartner eigen goederen inbrengen in de gemeenschap en op die manier alles erven in volle eigendom in plaats van in vruchtgebruik. De wetgever heeft hier evenwel beperkingen aan gehecht aangezien de kinderen door dit beding ernstig nadeel kunnen ondervinden en dit ten voordele van de langstlevende echtgenoot⁹⁴. De beperkingen zijn: 1) Indien eigen goederen in de gemeenschap werden ingebracht zal het verblijvingsbeding worden beschouwd als een schenking voor het gedeelte boven de helft van de ingebrachte goederen⁹⁵; 2) Indien er kinderen zijn uit een vorig huwelijk wordt alles wat afwijkt van een gelijke verdeling als een schenking aanzien⁹⁶.

Bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot herwinnen de kinderen hun erfrechten. Door middel van het artikel 918 BW is het toch mogelijk om op definitieve wijze

---

⁹³ <http://www.elfri.be/node/1829>.

⁹⁴ C. CASMAN, “Verblijvingsbeding/Verblijvingsbeding onder last”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, IV, Vermogensplanning met effect na overlijden: Langstlevende*, Gent, Larcier, 2006, (81) 81.

⁹⁵ Artikel 1464, 2e lid BW.

⁹⁶ Artikel 1465 BW.

te onterven mits uitdrukkelijke instemming van het onterfde kind en mits het gebeurt met voorbehoud van vruchtgebruik.

Ten vierde was tot voor kort de levensverzekering een optie om uw reservataire erfgenamen minstens gedeeltelijk te onterven.

Middels een levensverzekering kon een derde of wettelijk erfgenaam bevoordeeld worden door hem een kapitaal uit te keren, dat bestaat uit premies die door de verzekerde tijdens diens leven werden betaald. Hierdoor werden de andere erfgenamen feitelijk uitgesloten.

Het betreft immers een onrechtstreekse schenking aan de begunstigde van de verzekeringspolis die zoals alle andere schenkingen bij de fictieve massa moet worden gevoegd.

Krachtens artikel 124 Wet 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomsten zijn bij het overlijden van de verzekeringsnemer, de premies van een levensverzekering niet aan de regels van inbreng en inkorting onderworpen op voorwaarde dat deze premies niet kennelijk buiten verhouding staan tot de vermogenstoestand van de verzekeringsnemer⁹⁷. Hierdoor zal de gelijkheid tussen de erfgenamen in voorkomend geval worden doorbroken.

Maar het Grondwettelijk Hof oordeelde echter dat spaar- en beleggingsproducten die vermomd zijn als levensverzekering geen aantasting kunnen inhouden van de reserve⁹⁸.

Ten slotte geldt volgens de erfrechtelijke regels het erfrecht van de plaats van het overlijden of de plaats waar de onroerende goederen zich bevinden. Dit heeft als gevolg dat in sommige landen de kinderen geen recht zullen hebben op hun voorbehouden deel aangezien dit er niet bestaat (zoals in Engeland) of dat voor onroerende goederen het buitenlands erfrecht toepasselijk zal zijn. In het kader van een successieplanning kan het aldus soms aangewezen zijn te verhuizen.

II. Ten aanzien van de langstlevende echtgenoot

39. De langstlevende echtgenoot heeft recht op een voorbehouden deel. Wanneer dit is aangetast door een schenking of testament dan heeft de langstlevende een recht van inkorting. Toch is in bepaalde omstandigheden de onterving van de langstlevende echtgenoot mogelijk.

---

⁹⁷ Artikel 124 Wet 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomsten, *BS* 20 augustus 1992.

⁹⁸ GWH 26 juni 2008, nr. 96/2008.

Ten eerste is het mogelijk voor de erflater de abstracte reserve van de langstlevende te ontnemen via een testament⁹⁹.

De echtgenoot moet in dit geval wel op de dag van het overlijden sinds meer dan zes maand feitelijk gescheiden leven.

Daarenboven moet de eerststervende bij gerechtelijke akte afzonderlijk verblijf vorderen en dit bij dagvaarding in kort geding, bij verzoekschrift bij vrederechter of bij conclusie als tegenvordering.

Tenslotte mogen de echtgenoten na de akte waarop afzonderlijk verblijf gevorderd werd, niet opnieuw zijn gaan samenwonen.

Ten tweede is een gedeeltelijke ontneming van de reserve van de langstlevende echtgenoot mogelijk bij vonnis¹⁰⁰.

De echtgenoot kan bij feitelijke scheiding zijn concrete reserve verliezen, de abstracte reserve blijft onaangetast.

Er is enkel een reserve in vruchtgebruik op de preferentiële goederen op voorwaarde dat de langstlevende daar is blijven wonen of tegen zijn wil verhinderd werd dat te doen en de toewijzing van dit vruchtgebruik voldoet aan de eisen van de billijkheid.

Ten derde is een gedeeltelijke ontneming van de reserve van de langstlevende echtgenoot ook mogelijk in het geval van de vaststelling van een overspelig kind¹⁰¹.

De andere echtgenoot kan de abstracte reserve ontnemen zowel bij schenking als bij testament.

Er dient opgemerkt te worden dat goed onderbouwde regels, waarin de erflater zijn wensen verduidelijkt, onder het principe ‘baat het niet, schaadt het niet’ nuttig kunnen zijn. De langstlevende kan immers na het overlijden van haar echtgenoot er voor opteren, de schending van haar reserve niet in te roepen¹⁰².

III. Ten aanzien van de ascendenten

---

⁹⁹ Artikel 915 bis, § 3 BW.

¹⁰⁰ Artikel 915 bis, § 1 BW ; Artikel 915 bis, § 2, 2e lid BW.

¹⁰¹ Artikel 334 ter, 3^e lid BW.

¹⁰² A. VERBEKE, “Vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (37) 43.

40. De ascendenten van de overledene hebben slechts een subsidair recht op reserve.

Zij hebben namelijk geen recht op reserve indien er afstammelingen zijn, de overledene broers of zussen of diens afstammelingen nalaat of als de erflater over de reserve heeft beschikt ten voordele van de langstlevende echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner.

De reserve van de ascendenten is dus zeer relatief.

Hoofdstuk 3. De problematiek van de reserve bij schenking

41. De reservebescherming houdt geen echte bevoegdheidsbeperking in voor de beschikker.

Tijdens zijn leven kan hij immers zijn goederen wegschenken. Het is pas bij het overlijden van de erflater dat aan sommige nauwe verwanten, die tot de nalatenschap komen het recht wordt toegekend deze vrijgevigheid te betwisten, zo zij het beschikbaar deel van het vermogen overschrijdt.

Of dit het geval is wordt nagegaan bij het overlijden van de schenker ongeacht wanneer de schenkingen onder de levenden gebeurden.

De bescherming is zelfs van toepassing wanneer er schenkingen werden gedaan op een ogenblik dat deze nauwe verwanten nog niet bestonden.

Dankzij deze wettelijke regeling kunnen deze nauwe verwanten de in principe geldige daden om niet, verricht door de erflater, in die mate dat ze bepaalde grenzen in verhouding tot het vermogen overschrijden, na zijn dood ongedaan maken. Dit gebeurt dan retroactief.

Met deze regeling trachtte het burgerlijk wetboek een compromis te bereiken tussen enerzijds de bescherming van de rechtmatige aanspraken van bepaalde verwanten en anderzijds het principe van de testeervrijheid.

42. Om de problematiek van de reserve bij schenking toe te lichten zal ik een onderscheid maken tussen het concept “de schenking als voorschot op erfdeel” en het concept “de schenking buiten erfdeel”.

In dit kader is het van belang zich de primordiale vraag te stellen, *wat als uw schenking de reserve aantast van uw reservataire erfgenamen?*

De problematiek wordt beschreven aan de hand van deze centrale vraag.

Het is namelijk zo dat alle schenkingen, zowel deze op voorschot van erfdeel als buiten erfdeel, gedaan tijdens het leven van decuius, worden meegeteld bij de goederen van de opengevallen nalatenschap, dit zijn de bestaande goederen.

Als de schenker een stuk van zijn vermogen weggeeft aan iemand, dan zal dit deel van het vermogen blijven meetellen voor de bepaling van de fictieve massa, die gebruikt wordt als basis voor de berekening van de massa waarop inkorting al dan niet moet worden toegepast.

§ 1. SCHENKING ALS VOORSCHOT OP AANDEEL

I. Principe

43. Erfgenamen worden door de wet beschermd. De wet gaat uit van het principe van gelijkberechting, de wettelijke erfgenamen dienen op gelijke manier behandeld te worden.

Om deze reden zal men een schenking aan een toekomstige erfgenaam altijd beschouwen als een voorschot op zijn of haar erfdeel, een schenking zonder vrijstelling van inbreng¹⁰³.

Er wordt de toekomstige erfgenaam een deel van het vermogen op voorhand geschonken waar hij later op grond van de wettelijke bepalingen van het erfrecht recht op zou hebben en dit zonder evenwel de bedoeling te hebben de gelijkheid tussen de erfgenamen te verbreken¹⁰⁴.

II. Inbreng

44. Artikel 843 BW bepaalt dat elke schenking aan een reservataire erfgenaam moet ingebracht worden, tenzij dit anders zou bepaald zijn. De inbreng wijst op de reële teruggave aan de massa van het geschonken goed. De bevoegdheid van de schenker tot het vrijstellen van inbreng, zal uitdrukkelijk moeten bedongen worden en kan enkel binnen de perken van het beschikbaar deel van de nalatenschap. Ondanks de wettelijke bewoordingen wordt ook

---

¹⁰³ E. DE WILDE D' ESTMAEL, "Quelques questions pratiques sur le rapport des donations", *RNB* 2006, (431) 431 ; J. DU MONGH, "Inbreng en Inkorting van aandelen", in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale Vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, (1) 3.

¹⁰⁴ M. PEULINCKX- COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 394.

aanvaard dat de vrijstelling van inbreng stilzwijgend kan gebeuren. De voorwaarde hieraan verbonden is dat dit zeker, duidelijk en ondubbelzinnig dient te gebeuren¹⁰⁵.

45. Elke erfgenaam die zowel erfgenaam als begiftigde is, is verplicht de schenking als voorschot op erfdeel die hij rechtstreeks of onrechtstreeks ontvangen heeft van de overledene tijdens diens leven, in te brengen in de nalatenschap¹⁰⁶ en dit om de gelijkheid onder de erfgenamen, die werd verbroken door de schenking, te vrijwaren¹⁰⁷.

Het is wel zo dat louter de erfgenaam die de nalatenschap aanvaardt, gehouden is tot inbreng van de schenking¹⁰⁸. De erfgerechtigde die de nalatenschap verwerpt zal niet tot inbreng gehouden zijn aangezien hij in feite nooit erfgenaam is geweest¹⁰⁹. Hij mag het hem geschonken goed behouden ten belope van het beschikbaar deel¹¹⁰. De schenker kan eventueel wel bedingen dat indien de erfgenaam de nalatenschap verwerpt, hij eveneens het voordeel van de schenking verliest¹¹¹.

Gezien inbreng slechts verschuldigd is door een erfgenaam kan de inbreng ook enkel gevorderd worden door een erfgenaam die tot de erfenis komt, een erfgenaam ab intestato genoemd, of eventueel door zijn persoonlijke schuldeiser via een zijdelingse vordering¹¹².

De mede-erfgenamen kunnen slechts inbreng vorderen ten belope van hun erfdeel ab intestato, dit volgt noodzakelijk uit het doel van de inbreng namelijk de gelijkheid onder de erfgenamen waarborgen¹¹³.

---

¹⁰⁵ C. VAN HEUVERSWYN, “Handgift/Modaliteiten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier 2009, (151) 154.

¹⁰⁶ Artikel 843 BW ; Artikel 829 BW ; Luik 19 mei 2004, *RTDF* 2005, (1238) 1238.

¹⁰⁷ J. DU MONGH, “Inbreng en Inkorting”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (83) 84.

¹⁰⁸ Artikel 843 BW.

¹⁰⁹ Artikel 785 BW.

¹¹⁰ Artikel 845 BW.

¹¹¹ J. VERSTRAETE, “Inbreng van giften/Algemene principes”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (253) 254.

¹¹² Artikel 1166 BW.

¹¹³ Luik 12 jan 2005, *RTDF* 2007, (577) 578, noot F. TAINMONT.

De personen die de inbreng van een schenking vorderen zullen door alle middelen van recht het bewijs van de schenking moeten leveren.

Of de inbreng in natura dient te gebeuren of door minderneming zal afhangen van het soort geschonken goederen. Men maakt een onderscheid tussen de onroerende en de roerende goederen.

46. **A) Onroerende goederen** worden in principe in natura ingebracht¹¹⁴. De schenking wordt met terugwerkende kracht ontbonden en het goed zelf zal moeten teruggegeven worden en toegevoegd worden aan de rest van de nog te verdelen massa. De begiftigde heeft geen zekerheid dat hij het geschonken goed nog na het overlijden van de schenker kan behouden. Hij zal pas definitief eigenaar worden indien het hem bij de verdeling opnieuw wordt toebedeeld.

Voor de inbreng van onroerende goederen wordt gekeken naar hun staat op het moment van de schenking, mits verrekening van de eventuele verbeteringen of beschadigingen die het werk zijn van de begiftigde, en volgens de waarde op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap¹¹⁵.

Bij de verdeling van de nalatenschap gaat men dus effectief de geschonken goederen terug in de fictieve massa steken, vrij en onbelast van alle schulden en hypotheek¹¹⁶, zodat iedereen de kans krijgt die goederen toebedeeld te krijgen.

47. De inbreng kan enkel in natura geëist worden in het geval het geschonken goed niet vervreemd is en wanneer er in de nalatenschap geen andere onroerende goederen aanwezig zijn¹¹⁷.

Indien de begiftigde het onroerend goed heeft vervreemd voor het overlijden van de schenker dan moet de inbreng door mindere ontvangst gebeuren¹¹⁸. Het is de waarde van het onroerend goed ten tijde van het overlijden van de schenker die zal verschuldigd zijn.

---

¹¹⁴ Artikel 859 BW.

¹¹⁵ Artikel 860 BW ; M. PEULINCKX-COENE, *Erfrecht.*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 398.

¹¹⁶ Artikel 865 BW.

¹¹⁷ J. BAEL, *Het verbod van bedingen betreffende toekomstige nalatenschappen*, Mechelen, Kluwer, 2006, 202.

¹¹⁸ Artikel 860 BW.

De inbreng door mindere ontvangst is eveneens mogelijk overeenkomstig artikel 859 BW wanneer in de nalatenschap andere onroerende goederen aanwezig zijn van gelijke aard, gelijke waarde en gelijke deugdelijkheid als het geschonkene, zodat voor de andere erfgenamen ongeveer gelijke kavels kunnen samengesteld worden.

Eenzijds worden overeenkomstig artikel 861 BW de reële waardevermeerderingen gedaan door de begiftigde, hem vergoed. De waardevermeerderingen ten tijde van de verdeling worden in acht genomen.

Aan de begiftigde wordt eveneens de noodzakelijke uitgaven die hij gedaan heeft tot het behoud van de zaak vergoed¹¹⁹.

Anderzijds zal de begiftigde moeten instaan voor de waardeverminderingen aan de zaak die, door zijn toedoen of door zijn schuld en nalatigheid, de waarde van het goed verminderd hebben¹²⁰. Deze vergoedingsregels zijn eveneens van toepassing in geval het onroerend goed door de begiftigde vervreemd is¹²¹.

48. De regel van inbreng in natura bij onroerende goederen is niet de meest interessante of meest praktische manier. De vereiste van inbreng in natura maakt het voor een ouder onmogelijk een onroerend goed definitief aan een kind te schenken en toch de gelijkheid onder de kinderen te behouden. Het goed wordt immers geacht nooit het vermogen van de overledene te hebben verlaten. Op die manier zal de begiftigde die weet dat hij het goed desgevallend in natura moet teruggeven, het goed niet exploiteren zoals een definitieve eigenaar zou doen. De strenge regel van inbreng in natura wordt versoepeld door middel van de inbreng door mindere ontvangst.

Het is namelijk zo dat wanneer een vader aan één van zijn drie dochters, een perceel bouwgrond schenkt als voorschot op erfenis en zij inmiddels gebouwd heeft op haar stuk grond, zij bij het overlijden van haar vader haar geschonken goed moet inbrengen.

Dit is een onaangename situatie, die door geen enkele partij gewild is.

Om van deze situatie af te komen gaat men in de schenkingsakte een clause opnemen die afstapt van de inbreng in natura en plaats maakt voor een inbreng door mindere ontvangst. In de notariële praktijk noemt men dit een *vrijstelling van inbreng in natura*.

---

¹¹⁹ Artikel 862 BW.

¹²⁰ Artikel 863 BW.

¹²¹ Artikel 864 BW.

De begiftigde geniet dan het voordeel dat hij alleen de waarde van het goed moet aanrekenen op zijn erfdeel en dat hij zijn onroerend goed mag behouden. Het goed zal op de dag van het overlijden van de erflater/schenker geschat worden, dit op basis van de waarde dat het goed zou gehad hebben zonder de schenking, dit is zonder de eventuele beschadigingen en herstellingen die hebben plaatsgevonden door toedoen van de begunstigde.

De inbreng door minderontvangst houdt in principe in dat de begiftigde erfgenaam het goed kan behouden en bij de verdeling minder zal nemen uit de bestaande goederen¹²².

49. **B)** De inbreng van **roerende goederen** geschiedt niet in natura maar door mindere ontvangst¹²³. Deze regel werd absoluut gesteld.

De begiftigde erfgenaam mag het roerend goed dus meteen definitief behouden, maar de andere erfgenamen nemen voor de verdeling van de nalatenschap andere goederen uit de erfenis van gelijke waarde van de schenking, zodat al de erfgenamen terug op gelijke voet komen te staan. Er zal hierbij rekening gehouden worden met de waarde van het roerend goed ten tijde van de schenking¹²⁴ en dus niet de waarde op het moment van overlijden zoals het geval is voor de onroerende goederen. In de regel is het de schattingstaat die aan de schenking gehecht is die zal moeten worden in acht genomen. Indien er geen schattingstaat is dan wordt er een deskundige ingeschakeld om deze te bepalen.

§ 2. SCHENKING BUITEN ERFDEEL

I. Principe

50. Indien het de bedoeling is een erfgenaam ten opzichte van de andere erfgenamen te bevoordelen of indien het gaat om een schenking verricht aan een niet-erfgenaam, is er sprake van een schenking buiten erfdeel of een schenking met vrijstelling van inbreng.

---

¹²² A. WYLLEMAN en L. VOET, “De wisselwerking tussen schenkingen en uiterste wilsbeschikkingen”, in X, *Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2009, (1) 21.

¹²³ Artikel 868 BW.

¹²⁴ Artikel 868 BW ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 378.

Indien de erfrechtelijke reserve van de reservataire erfgenamen of het beschikbaar deel is aangetast, kunnen de reservataire erfgenamen, hun erfgenamen of rechtsverkrijgenden hiertegen opkomen na het overlijden van de schenker via een vordering tot inkorting¹²⁵. Op die manier worden de giften die de reserve of het beschikbaar deel overschrijden ingekort. Door de inkorting wordt de schenking ontbonden en moeten de geschonken goederen teruggegeven worden aan de nalatenschap om dan te worden verdeeld.

Slechts na het overlijden van de schenker kan de inkorting gevraagd worden aangezien slechts vanaf dat moment kan worden uitgemaakt wie er precies recht heeft op een reserve en hoeveel de reserve bedraagt.

De voorbehouden erfgenamen moeten met andere woorden het initiatief nemen om een vordering tot inkorting in te stellen en zij moeten dan ook het bewijs leveren dat hun wettelijke reserve is aangetast. De inkorting geschiedt geenszins automatisch, hoewel de erfrechtelijke reserve van openbare orde is¹²⁶.

51. Er weze opgemerkt dat indien de schenking wordt vermoed om aan de reserveregeling te ontsappen, het om een nietigverklarde schenking zal gaan en dit wegens de ongeoorloofde oorzaak¹²⁷.

II. Kenmerken van de vordering tot inkorting

52. Na het overlijden van de decuius hebben de reservataire het recht om aan de vordering tot inkorting te verzaken. Voor het overlijden kan hieraan echter niet verzaakt worden aangezien dit een verboden erfvereenkomst zou inhouden. Wanneer toch verzaakt wordt aan de vordering tot inkorting voor het overlijden dan leidt dit tot de relatieve nietigheid

---

¹²⁵ Namen 30 januari 2009, *JT* 2009, (602) 602.

¹²⁶ A.-C. VAN GYSEL, *Précis du droit des successions et des libéralités*, Brussel, Bruylant 2008, 457.

¹²⁷ J. VERSTRAETE, "Inkorting/In natura", in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (309) 309.

aangezien een overeenkomst op een nog niet opengevallen nalatenschap in strijd is met de wet¹²⁸. Artikel 918 B.W. vormt hierop een uitzondering.

Het is een persoonlijk recht van de voorbehouden erfgenamen om de vordering tot inkorting in te roepen. De reservatairen handelen uit eigen hoofde. Een vordering tot inkorting is individueel en deelbaar. Elke reservataire kan de vordering dus alleen en voor zijn aandeel uitoefenen op de wedersamengestelde erfboedel, zowel activa als passiva¹²⁹.

De reservatairen kunnen de schenkingen met alle middelen van recht bewijzen¹³⁰.

Tot slot is deze vordering een zakenrechtelijke vordering. Het strekt ertoe de terugkeer van hetgeen teveel geschonken is, te verzekeren.

III. Volgorde van de inkorting

53. De legaten worden ingekort voor de schenkingen¹³¹.

Indien het beschikbaar deel zou zijn opgeslorpt door de schenkingen dan vervallen de legaten¹³² of indien niet alle legaten kunnen worden uitgekeerd dan worden zij pondspondsgewijze verminderd¹³³, tenzij andersluidend beding van de testator¹³⁴.

De schenkingen worden opeenvolgend ingekort in volgorde van de datum van de schenking¹³⁵.

---

¹²⁸ H. CASIER, N. GEELHAND DE MERXEM, I. SCHUERMANS en B. VERDIKT, “Erfovereenkomsten niet langer in strijd met de openbare orde. Een nieuw mijlpaalarrest inzake successieplanning”, *TEP* 2010, (126) 126.

¹²⁹ J. DU MONGH, “Inbreng en Inkorting van aandelen”, in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale Vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, (1) 41.

¹³⁰ J. DU MONGH, “Inbreng en Inkorting van aandelen”, in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale Vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, (1) 59.

¹³¹ Artikel 923 BW.

¹³² Artikel 925 BW.

¹³³ Artikel 926 BW.

¹³⁴ Artikel 927 BW.

¹³⁵ Artikel 923 BW; Brussel 13 oktober 2009, *T. Not.* 2010, (93) 93.

De jongste schenking zal worden ingekort voor de oudere schenking. Van dit principe kan de erflater echter niet afwijken.

IV. De fictieve massa

54. De erfrechtelijke reserve wordt berekend op de zogenaamde ‘fictieve massa’.

Op grond van artikel 922 B.W. wordt de fictieve massa gevormd, enerzijds door het actief van de massa, dit zijn de erfgoederen die de overledene bezat op het moment van zijn overlijden, hier aan toegevoegd de goederen die de overledene geschonken heeft tijdens zijn leven en anderzijds door het passief gedeelte, meer bepaald de schulden die bestaan ten tijde van het overlijden van de erflater en bepaalde, na het openvallen van de nalatenschap ontstane schulden hiervan af te trekken¹³⁶.

Menige rechtspraak en rechtsleer oordelen echter dat de fictieve massa wordt gevormd door de schulden van de bestaande goederen af te trekken en hierbij de schenkingen aan toe te voegen¹³⁷.

55. Aangezien de geschonken goederen geacht worden nooit het vermogen van de decuius te hebben verlaten kan men afleiden dat de goederen moeten aangerekend worden aan de waarde op het ogenblik van het overlijden van de erflater¹³⁸.

Wat betreft de toestand, wordt de staat ten tijde van de schenking in acht genomen. Waardevermeerderingen zullen niet in acht worden genomen, tenzij bij verdeling.

56. Via deze massa wordt er dus gecontroleerd of het voorbehouden deel van de reservataire is aangetast en het vrij beschikbaar deel al dan niet is overtroffen.

Juridisch betekent dit dat het eigendomsrecht van de geschonken goederen waarover de begiftigde beschikt, geheel of gedeeltelijk ontbonden wordt. Hierop bestaan er echter wel tal van uitzonderingen die later nog aan bod komen.

---

¹³⁶ J., DU MONGH, “Inbreng en Inkorting van aandelen”, in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale Vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, (1) 2.

¹³⁷ Brussel 27 mei 1986, *JT* 1987, (381) 381.

¹³⁸ Artikel 922 BW.

57. Hierbij dient opgemerkt te worden dat indien de reserve zou worden berekend op de goederen die zich nog in de nalatenschap bevinden van de erflater ten tijde van diens overlijden, het concept van de wettelijke reserve zijn betekenis en waarde zou verliezen. Op deze manier zou een persoon immers zijn hele vermogen kunnen wegschenken en de reserve uithollen.

V. Wijze van inkorting

58. Inkorting geschiedt in principe steeds in natura¹³⁹.

De goederen geschonken tijdens het leven van de erflater keren vrij en onbelast terug in de massa van de nalatenschap¹⁴⁰, ze worden namelijk geacht nooit het vermogen van de overledene te hebben verlaten.

59. De regel van inbreng in natura wordt door de wetgever afgezwakt in een aantal uitzonderingen. De inkorting in natura is immers onderhevig aan kritiek. Er wordt gepleit voor een regeling in waarde, waarbij de teruggave van het te veel geschonkene in natura wordt vervangen door een teruggave in waarde.

Deze uitzonderingen gelden echter niet ten nadele van de langstlevende echtgenoot. Het is namelijk zo dat de uitoefening van het vruchtgebruik op de gezinswoning en het huisraad haar in geen enkel geval kan ontnomen worden¹⁴¹.

60. Vooreerst is er het artikel 866 van het BW.

---

¹³⁹ A. WYLLEMAN en L. VOET, “De wisselwerking tussen schenkingen en uiterste wilsbeschikkingen”, in X, *Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2009, (1) 25 ; M. PEULINCKX-COENE, , *Erfrecht.*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 344 ; W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 366.

¹⁴⁰ Artikel 929 BW.

¹⁴¹ J. VERSTRAETE, “Inkorting/In waarde”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (313) 313.

Hieruit blijkt dat wanneer een schenking buiten erfdeel van een onroerend goed is gedaan aan een erfgenaam en het beschikbaar deel hierdoor is overschreden dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds het geval waarbij het goed deelbaar is en anderzijds het geval waarbij het goed niet deelbaar is.

In de eerste situatie komt het meerdere terug in natura en in de tweede situatie zal, enerzijds ingekort worden in waarde, indien het in te korten deel kleiner is dan de helft van de waarde van het gehele goed en anderzijds het volledige goed ingekort worden in natura, indien het in te korten deel groter is dan de helft van de waarde van het goed.

61. Ten tweede moet rekening worden gehouden met het artikel 924 BW

Wanneer een schenking buiten deel het beschikbaar deel overschrijdt dan kan de erfgenaam het goed behouden en op zijn reserve aanrekenen, op voorwaarde dat er in de nalatenschap van de erflater genoeg goederen zijn van gelijke aard om de reserve van de andere erfgenamen te vullen.

62. Ten derde kan het Artikel 930 BW niet onbesproken gelaten worden.

Het gaat hier om het geval waarbij de begiftigde het gekregen goed vervreemd heeft en er moet worden ingekort.

De reservatairen moeten zich voor de inkorting eerst wenden tot de begiftigde. Hij zal op de dag van het overlijden van de schenker de waarde van het goed moeten betalen. In het geval dat de begiftigde insolvabel is, zal de verkrijger van het goed aangesproken worden. De reservataire heeft dus een volgrecht.

Vervolgens wordt ook afgeweken van het principe van inkorting in natura indien de schenking van een onderneming of van aandelen van een onderneming moet worden ingekort. In casu wordt dan ingekort in waarde ten tijde van de schenking¹⁴².

63. Ten vierde laat het Artikel 917 BW de reservatairen de keuze in geval de waarde van een gift in vruchtgebruik of in lijfrente het beschikbaar deel overschrijdt, tussen enerzijds de

---

¹⁴² Artikel 922, 2e lid BW.

beschikking van de decuis ten uitvoer te brengen¹⁴³ of anderzijds het beschikbaar deel in volle eigendom af te staan¹⁴⁴.

Het beschikbaar deel is overschreden indien de verkoopwaarde van het goed waarop het vruchtgebruik betrekking heeft hoger is dan het beschikbaar deel of indien de lijfrente hoger is dan de inkomsten van het beschikbaar deel.

De erflater mag de toepassing van artikel 917 BW uitsluiten zodat het gemeen recht opnieuw van toepassing is.

64. Tenslotte wordt bijzondere aandacht vereist voor het Artikel 918 van het BW.

Het gaat hier om de situatie waarbij ascendenten een goed vervreemden aan descendenten met als tegenprestatie, ofwel voorbehoud van vruchtgebruik, of last van lijfrente, of afstand van kapitaal¹⁴⁵. Artikel 918 BW houdt een dubbel vermoeden in, enerzijds dat het een schenking van de volle waarde betreft, die anderzijds buiten erfdeel gebeurde¹⁴⁶.

Deze vermoedens gelden enkel ten aanzien van de reservataire.

Wat het eerste vermoeden betreft, vermoeden van (vermomde) schenking, kan het slechts in één geval worden weerlegd.

De overige reservataire erfgenamen kunnen in de vervreemding toestemmen. In dat geval erkennen de reservataire dat het gaat om een rechtshandeling ten bezwarende titel en dat het geenszins gaat om een rechtshandeling om niet. Door de instemming behoort het goed niet meer tot de nalatenschap van de ascendent, op die manier kan er dan ook geen sprake meer zijn van inbreng of inkorting¹⁴⁷.

Indien de overige reservataire erfgenamen niet hebben ingestemd met de vervreemding en ze er dus vanuit gaan dat het gaat om een rechtshandeling ten kosteloze titel, dan zal de schenking aan te rekenen zijn op het beschikbaar gedeelte en dit ten belope van zijn volle waarde. De inkorting zal gebeuren in waarde en niet in natura.

---

¹⁴³ Hierdoor kan er geen sprake meer zijn van inkorting.

¹⁴⁴ J. VERSTRAETE, "Inkorting/In waarde/Artikel 917 BW", in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (317) 317.

¹⁴⁵ C. DE WULF, *Het opstellen van notariële akten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 539.

¹⁴⁶ W. PINTENS, K. VANWINCKELEN en J. DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 368.

¹⁴⁷ M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 122.

Het is wel zo dat de instemming niet collectief dient te gebeuren. Indien de vervreemding niet door alle reservataireen wordt goedgekeurd dan moeten er bij het overlijden van de schenker twee fictieve massa's worden gevormd¹⁴⁸.

De instemming kan worden veruiterlijkt in de schenkingsakte, maar kan achteraf ook in een akte ter kennis worden gebracht of zelfs stilzwijgend gebeuren.

Zelfs na het openvallen van de nalatenschap kunnen de reservataireen nog steeds afstand doen van hun recht om inkorting te vragen¹⁴⁹.

Het tweede vermoeden, vermoeden van schenking buiten erfdeel, wordt over het algemeen als onweerlegbaar beschouwd. Indien de overige erfgenamen niet tot instemming zijn overgegaan, dan kan desgevallend de inkorting van de schenking gevorderd worden. De inkorting gebeurt in waarde. De erfgenaam kan dus het goed behouden, maar zal enkel een opleg dienen te betalen, indien het beschikbaar deel werd overschreden¹⁵⁰.

Het Hof van Cassatie¹⁵¹ echter, oordeelde dat "het vermoeden niet strekt tot bescherming van het voorbehouden deel en dat aldus een schenking onder voorbehoud van vruchtgebruik, geheel of gedeeltelijk, kan geschieden als een voorschot op de nalatenschap". Louter de schenker kan dit vermoeden weerleggen.

Welke gevolgen worden nu verbonden aan een bedongen schenking van voorschot op erfenis? Een eerste strekking bepleit dat de schenking dan niet meer onder Artikel 918 BW valt.

Het gaat hier louter om een gewone schenking als voorschot op erfenis.

Hieruit volgt noodzakelijk dat de inbreng kan gevorderd worden, en deze voor onroerende goederen plaatsvindt in natura.

Bij eventuele instemming van de overige reservataireen wordt geen gevolg verbonden.

Een tweede strekking verklaart Artikel 918 BW wel van toepassing op deze schenking maar slechts ten belope van het eerste vermoeden, namelijk dat het gaat om een schenking van de

---

¹⁴⁸ W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 902.

¹⁴⁹ H. DU FAUX, "Vervreemding aan een erfgerechtigde in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik- toepassing van artikel 918 BW", *T. Not.* 1998, (436) 437.

¹⁵⁰ M. PEULINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 396.

¹⁵¹ E. DE WILDE D'ESTMAEL, "L'article 918 du Code Civil et question(s)" (noot onder Cass. 16 mei 2002), *RNB* 2003, (323) 323 ; K. VANWINCKELEN, "Artikel 918 BW en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie" (noot onder Cass. 16 mei 2002), *RW* 2002-03, (1543) 1543.

volle eigendom¹⁵². Hieruit volgt dat het geschonken goed in zijn volle eigendom dient te worden ingebracht en dit in waarde. Het is de waarde ten tijde van het overlijden van schenker die in aanmerking dient te worden genomen.

65. Herhaaldelijk werd gepleit voor een afschaffing van de inbreng en inkorting in natura en de vervanging ervan in waarde¹⁵³.

Verschillende kritieken zijn geformuleerd en volgens mij zijn deze terecht.

De inbreng in natura scheidt heel wat problemen en onzekerheid aangezien steeds kan teruggekomen worden op de gift. Het goed zelf moet immers in de nog te verdelen massa worden ingebracht en kan dus bij de verdeling aan een ander erfgenaam worden toebedeeld.

Een ander probleem is het feit dat een geschonken goed een weinig betrouwbaar onderpand vormt voor de schuldeisers.

Hoofdstuk 3. De Verdeling van de nalatenschap

§1. PRINCIPE

66. De verdeling van de nalatenschap is volgens JOHAN DU MONGH “de verrichting waarbij alle onverdeelde deelgenoten elkaar wederkerig erfgoederen in eigendom toekennen ten belope van het aandeel dat eenieder als mede eigenaar bezat in de onverdeelde eigendom”¹⁵⁴. In de regel heeft elke erfgenaam het recht om zijn deel in de nalatenschap in natura te vorderen¹⁵⁵. Het impliceert de gelijksoortigheid van de kavels¹⁵⁶. Dit wil zeggen dat

---

¹⁵² M.-A. MASSCHELEIN, *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 125.

¹⁵³ Wetsvoorstel Guy Swennen tot wijziging van het BW inzake het erfrecht teneinde de inbreng en inkorting niet meer in natura, maar in waarde te bepalen en teneinde het tijdstip van de schenking als uitgangspunt voor de waardebepaling vast te leggen voor zowel roerende als onroerende goederen, 22 mei 2008.

¹⁵⁴ J. DU MONGH, “Inbreng en inkorting”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (83) 83.

¹⁵⁵ Artikel 826 BW.

¹⁵⁶ Artikel 832 BW.

men moet proberen zoveel mogelijk dezelfde goederen in een kavel te plaatsen. Het eventuele verschil moet worden gecompenseerd door een opleg in geld of in rente¹⁵⁷.

Enkel wanneer de goederen niet gevoeglijk kunnen worden verdeeld, kan de verkoop ervan worden bevolen. Als criterium om te spreken van ‘niet-gevoeglijk deelbaarheid’, wordt rekening gehouden met de economische en fysieke verdeelmogelijkheid.

De partijen kunnen op minnelijke wijze van de verdeling in natura afwijken¹⁵⁸.

§2. UITZONDERINGEN

67. In principe geldt de regel van de verdeling in natura, maar de uitzonderingen hierop worden steeds talrijker. Dit om de bescherming van de erfgenamen te verzekeren.

In dit schrijven zal op de belangrijkste van deze uitzonderingen dieper ingegaan worden.

I. Niet vastgestelde erfgenamen

68. Er weze opgemerkt dat het opduiken van een nieuw reservataire erfgenaam problemen kan veroorzaken. Daarom werd in de wet een uitzondering voorzien op de verdeling in natura mits naleving van twee voorwaarden. Ten eerste, indien een erfgenaam geen vastgestelde band heeft met de erfater en ten tweede, indien hij zijn recht niet heeft opgeëist binnen de zes maanden na het overlijden van de erfater. Dit heeft als gevolg dat hij de handelingen verricht door de andere erfgenamen na deze periode niet meer kan betwisten, noch hun aandeel kan opvorderen in de goederen die door de andere erfgenamen na die periode zijn vervreemd of verdeeld¹⁵⁹. De niet betrokken erfgenaam bij de verdeling, kan wel de tegenwaarde van zijn aandeel opvorderen¹⁶⁰.

---

¹⁵⁷ Artikel 833 BW.

¹⁵⁸ Artikel 819 en 838 BW.

¹⁵⁹ Artikel 828 BW.

¹⁶⁰ Artikel 828, 2^e lid BW.

II. De ascendentenverdeling

69. De ascendentenverdeling of ouderlijke boedelverdeling is een techniek waarbij ouders door middel van een schenking of bij testament bepaalde tegenwoordige goederen of al hun goederen verdelen onder hun kinderen¹⁶¹. Bij de ascendentenverdeling onder de levenden is een conjunctieve of gezamenlijke ascendentenverdeling mogelijk, in dat geval zullen beide ouders samen hun persoonlijke goederen, hun gemeenschappelijke of tussen hen onverdeelde goederen aan hun kinderen vermaken en ze onder hen verdelen¹⁶². Dit rechtsfiguur werd in het leven geroepen om de gelijkheid onder de erfgenamen te waarborgen.

De verdeling heeft tot gevolg dat bij overlijden alleen nog de goederen waarvoor niets is uitgewerkt, moeten verdeeld worden en dit volgens de regels van het wettelijk erfrecht¹⁶³.

De verdeler verdeelt de goederen in kavels en kent ze toe aan elk van zijn erfgenamen.

Dit heeft als voordeel dat kan worden afgeweken van de verdeling in natura en de goederen in hun geheel definitief kunnen behouden blijven. De goederen die via ascendentenverdeling toebedeeld zijn, moeten niet worden ingebracht maar zullen wel in rekening gebracht worden op het voorbehouden deel¹⁶⁴. Bedingen opgenomen in de akte mogen niet onverenigbaar zijn met de werkelijke bedoeling van de ouderlijke boedelverdeling. Zo zal het beding dat vooropstelt dat de kinderen de goederen ontvangen buiten deel, niet verenigbaar zijn met de ascendentenverdeling.

Voor een geldige ouderlijke boedelverdeling-schenking moeten de vormvereisten van artikel 931 BW nageleefd worden. Indien het lichamelijke roerende goederen of titels aan toonder betreft kan zij ook via handgift of vermomde schenking tot stand komen. Er mag echter niet

---

¹⁶¹ Artikel 1075 BW ; Artikel 1076 BW ; M.-A. MASSCHELEIN, *De schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 149 ; J. BAEL, “Nalatenschap van de ouders voor een gehandicapt kind”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, (301) 413.

¹⁶² J. BAEL, “Nalatenschap van de ouders voor een gehandicapt kind”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, (301) 414.

¹⁶³ Artikel 1077 BW ; F. BUYSENS, “Ascendentenverdeling: civiele aspecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (225) 226.

¹⁶⁴ M. PEULINCKX-COENE, N. GEELHAND en F. BUYSENS, “Overzicht van rechtspraak: giften: 1993-98”, *TPR* 1999, (779) 1111.

uit het oog verloren worden dat ook de algemene geldigheidsvereisten in acht dienen genomen te worden.

Deze techniek is echter weinig succesvol aangezien al de kinderen¹⁶⁵ of de afstammelingen van het vooroverleden kind, steeds bij de verdeling dienen betrokken te worden¹⁶⁶. Zijn niet al de kinderen aanwezig ten tijde van het overlijden van de ascendent dan leidt dit tot de relatieve nietigheid van de ascendentenverdeling aangezien de afstammelingen akkoord moeten gaan met de ascendentenverdeling onder levenden en de akte moeten ondertekenen.

Daarenboven kan een vordering tot nietigverklaring worden ingesteld door iedere belanghebbende mits deze een benadeling van één vierde kan aantonen, dit wil zeggen wanneer de erfgenaam minder dan drie vierden zou gehad hebben dan wat zijn gewoon erfdeel zou geweest zijn¹⁶⁷. De benadeling wordt vastgesteld door de vergelijking van de kavel met het erfdeel van de deelgenoot¹⁶⁸. De waarde van de kavel wordt beoordeeld op het moment van overlijden van de ascendent.

Ook kan een bijzondere vordering tot inkorting worden ingesteld indien een reservataire erfgenaam minder krijgt dan zijn voorbehouden deel¹⁶⁹. Dit kan slechts ingeroepen worden indien aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan¹⁷⁰: Ten eerste heeft een ouder een erfgenaam begiftigd buiten deel met het beschikbaar deel of wat ervan overblijft na vroeger gedane schenkingen. Ten tweede heeft de begunstigde meer ontvangen dan zijn hoofdelijk aandeel. Ten laatste heeft hij meer ontvangen dan zijn reserve en het vrij toe te bedelen deel.

Schenkingsrechten zullen verschuldigd zijn aangezien de ascendentenverdeling moet gebeuren bij authentieke akte.

De problemen die deze ascendentenverdeling meebrengen kunnen worden opgevangen door onder meer de techniek van de dubbele akte.

---

¹⁶⁵ De kinderen die op het ogenblik van overlijden van de erflater, erfrechten kunnen doen gelden in de nalatenschap van de ascendent.

¹⁶⁶ Artikel 1078 BW.

¹⁶⁷ Artikel 1079 BW.

¹⁶⁸ W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 891.

¹⁶⁹ Artikel 1079, in fine BW.

¹⁷⁰ F. BUYSENS, "Ascendentenverdeling: civiele aspecten", in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (225) 231.

III. De dubbele akte

70. De dubbele akte is een figuur waarbij een globale schenking in onverdeeldheid van één of meer goederen wordt gedaan aan alle kinderen samen. Dit heeft tot gevolg dat de kinderen een gelijk deel verkrijgen en er op die manier dus geen sprake kan zijn van een benadeling.

Na de schenking in onverdeeldheid zullen de kinderen zelf over gaan tot de verdeling onder elkaar. Deze verdeling gebeurt niet onder het gezag van de ouders¹⁷¹.

Bij de dubbele akte kan de schenking en de verdeling in twee aparte akten worden opgesteld maar dit kan ook verwezenlijkt worden in één akte, dit om kosten te besparen¹⁷².

Bij het rechtsfiguur van de dubbele akte is de vordering tot inkorting uitgesloten aangezien het hier niet gaat om een verdeling in hoofde van de ouders. De kinderen gaan zelf over tot de verdeling van een gelijk onverdeeld deel, met als gevolg dat de reserve niet kan worden aangetast en een betwisting wegens benadeling voor meer dan één vierde bij de verdeling volgens de waarde van de goederen op het ogenblik van het overlijden van de ouders hier niet aan de orde is.

Volgens artikel 890 BW kan de verdeling enkel worden betwist indien er een benadeling is voor meer dan één vierde wat betreft de waarde van de kavels op het ogenblik van de verdeling.

71. Het procédé van de dubbele akte kan samengelezen worden met het Artikel 918 BW.

De ouders schenken aan hun kinderen de blote eigendom van de door hen geschonken goederen en behouden er zelf het vruchtgebruik van. De kinderen of het kind die een goed toebedeeld krijgen, zullen een oplegsom verschuldigd zijn aan de andere kinderen¹⁷³.

Bij het overlijden van de schenker bestaat er geen mogelijk tot het vorderen van de aanrekening op het beschikbaar deel of de inkorting aangezien de reservataire erfgenamen in de schenkingsakte zijn opgetreden en met de vervreemding hebben toegestemd.

---

¹⁷¹ F. BUYSENS, “Ascendentenverdeling/Dubbele akte: civiele aspecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (239) 239.

¹⁷² C. DE WULF, *Het opstellen van notariële akten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 536.

¹⁷³ F. BUYSENS, “Ascendentenverdeling/ Dubbele akte: civiele aspecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, (239) 240.

IV. De schenking of het legaat van een onroerend goed met vrijstelling van inbreng in natura

72. Op deze manier kan een ouder een onroerend goed definitief toebedelen aan een kind mits betaling door deze laatste van een geldsom of door mindere ontvangst.

Dit onderwerp werd eerder besproken¹⁷⁴.

Hoofdstuk 4. Beknopt overzicht in het Frans recht

73. Door de ‘Wet van 23 juni 2006 portant réforme des successions et des libéralités’¹⁷⁵ is er een afbouw van de wettelijke reserve in het Frans recht¹⁷⁶. Met deze wet heeft men drie zaken in het kader van het wettelijk erfrecht willen veranderen.

Ten eerste is de reserve van de ascendenten afgeschaft met de opheffing van het artikel 914 C.C.¹⁷⁷. De ascendenten zullen slechts kunnen erven indien de overledene geen afstammelingen en echtgenoot nalaat en indien de erflater zijn goederen niet via schenking of testament heeft willen laten toekomen aan een derde. De doelstelling hiervan is de actieve generaties te verzekeren. De aandacht wordt integraal besteedt aan het koppel en diens kinderen en niet aan de ouders van de partners of grootouders. Er is wel een mogelijkheid gecreëerd op een recht van terugkeer van een goed die ouders of grootouders aan hun vooroverleden kind hebben geschonken en op voorwaarde dat de overledene geen afstammeling nalaat.

Vervolgens kan de reservataire erfgenaam bij een nog niet opengevallen nalatenschap op onherroepelijke wijze afstand doen van zijn recht op inkorting¹⁷⁸ op voorwaarde dat dit door

---

¹⁷⁴ Zie pagina 33.

¹⁷⁵ Loi n° 2006-728 du 23 juin 2006 portant réforme des successions et des libéralités. Van kracht sinds 1 januari 2007.

¹⁷⁶ <http://www.lexisnexus.fr>.

¹⁷⁷ De reservataire erfgenamen in het frans recht zijn dus de afstammelingen en de echtgenoot indien er geen kinderen zijn. In het nederlands recht zijn de enige reservataire erfgenamen de afstammelingen van de decuius.

¹⁷⁸ Artikel 929 Code Civil ; FR. FERRAND, “Le droit français des successions: une avancée réformatrice vers la modernité”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (193) 200.

de erflater wordt aanvaard en het verschijnt voor twee notarissen¹⁷⁹. Het afstand doen van het recht op inkorting kan betrekking hebben op de totale reserve of slechts op een gedeelte ervan.

Er zal in geen geval sprake zijn van een onterving aangezien er geen afstand wordt gedaan van de nalatenschap maar slechts van de mogelijkheid tot het vorderen van de inkorting, met andere woorden van de mogelijkheid om de reserve te herstellen.

Ten laatste gebeurt de inkorting in de regel niet meer in natura maar in waarde¹⁸⁰. Dit heeft als voordeel dat indien de begunstigde een vrijgevigheid heeft ontvangen die het beschikbaar deel overschrijdt, hij het goed mag behouden maar een vergoeding zal moeten betalen aan de nalatenschap. Zo wordt de wil van de erflater om een bepaald goed aan een bepaalde erfgenaam te schenken, gerespecteerd.

Hoofdstuk 5. Mogelijke evoluties in ons Belgisch recht

74. Reeds vele jaren worden vragen gesteld bij de wettelijke regels van ons Belgisch erfrecht. Twee strekkingen zijn te onderscheiden, enerzijds de voorstanders van de afschaffing van de reserve en anderzijds de voorstanders van het behoud van de reserve.

De overgrote meerderheid pleit voor het behoud van de reserve¹⁸¹. Dit wettelijk principe heeft meerdere voordelen. Het principe van de wettelijke reserve draagt immers bij tot de bescherming van de kinderen. Kinderen worden door de wet beschermd tegen eventuele onbezonnen reacties van ouders of tyrannie vanwege de erflater. Het behoud van de reserveregeling kan ook worden aanzien als een wettelijke barricade tegen onderdrukzetting en erfenisbejaging, zoals chantage van onterving, erfenisbejaging.

De reserveregeling heeft eveneens als doel het vermogen van de familie samen te houden. Ook omwille van het argument van de rechtstraditie kan men aanhanger zijn van deze

---

¹⁷⁹ Artikel 930 Code Civil.

¹⁸⁰ Artikel 924 Code Civil ; FR. FERRAND, “Le droit français des successions: une avancée réformatrice vers la modernité”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (193) 200.

¹⁸¹ J. VAN HOUTTE, G. FRANSSEN en W.V. WAMBEKE, “De sociale betekenis van de erfrechtelijke reserve”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, (40) 64.

strekking. De regeling van de wettelijke reserve bestaat immers sinds het ontstaan van de Code Napoleon van 1804.

De voorstanders van de afschaffing van de reserve pleiten voor een individuele vrijheid van de erflater¹⁸². Aangezien de tijden veranderd zijn leunt hun denkwijze het meest aan met onze huidige maatschappij. Ons leefmilieu wordt vandaag de dag meer dan vroeger gekenmerkt door echtscheidingen, nieuw samengestelde gezinnen, geen contact meer tussen ouder en kind.

Men kan zich dan de vraag stellen of de erfrechtelijke reserve wel nog nut heeft?

De theorie van het erfrecht is gebaseerd op traditionele gezinnen, waarbij niemand over het hoofd gezien wordt.

In onze huidige samenleving kennen we veel nieuwe samenlevingsvormen waardoor de theorie destijds ontwikkeld niet meer zo interessant is voor iedereen.

Denken we aan het voorbeeld van een nieuw samengesteld gezin waarbij vader, met reeds eigen kinderen, hertrouwt met vrouw die ook reeds een kind heeft uit een vorige relatie. Bij haar overlijden laat ze eerst alles na aan haar nieuwe partner om daarna haar stiefkinderen en eigen kind te laten delen in de nalatenschap van de langstlevende echtgenoot.

Guy Swennen stelde een compromis voor tussen de beide strekkingen¹⁸³.

Hij pleitte voor een beschikbaar deel van één tweede ongeacht het aantal kinderen en voor de afschaffing van de reserve van de ascendenten, zoals in Frankrijk reeds het geval is. De enige reservatairen zijn de afstammelingen, de bloedverwanten in nederdalende lijn. Volgens Guy Swennen vraagt de huidige maatschappij niet langer dat de goederen binnen de familie blijven. Tenslotte komt zijn idee tegemoet aan de nieuwe samenlevingsvormen buiten het huwelijk. Op die manier kan, bij afwezigheid van afstammelingen, de partner bij testament maximaal begiftigd worden.

75. Mijns inziens kunnen we het hoofd bieden aan dit probleem indien het verbod op erfovereenkomsten zou opgeheven worden, zodat er geschreven overeenkomsten kunnen

---

¹⁸² J. VAN HOUTTE, G. FRANSSEN en W.V. WAMBEKE, “De sociale betekenis van de erfrechtelijke reserve”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, (40) 65.

¹⁸³ Wetsvoorstel Guy Swennen houdende de wijziging van het BW inzake het beschikbaar deel der goederen, 6 november 2007.

opgesteld worden waarin een toekomstige erflater samen met zijn erfgenamen op voorhand afsprekt hoe zijn bezittingen zullen verdeeld worden.

De Franse wetgever staat hier al een stap verder. Zulke overeenkomsten zijn reeds toegelaten.

Dit in tegenstelling tot België waar zij verboden zijn en volstrekt nietig.

BESLUIT

Het vertrekpunt van de beschreven problematiek is artikel 893 BW. Dit artikel bepaalt dat op geen andere wijze over zijn goederen om niet kan worden beschikt dan bij schenking of testament.

Hierbij dient rekening te worden gehouden met het wettelijk voorbehouden deel van de reservataire erfgenamen met name de descendenten, ascendenten en de langstlevende echtgenoot.

Van dit reservatair deel kan niet worden afgeweken. Enkel ten belope van het beschikbaar deel heeft de erflater een vrij beschikkingsrecht.

Er stelt zich echter een probleem voor wanneer een schenking gedaan tijdens het leven van de erflater, de reserve van de reservataire erfgenamen aantast.

De reserve wordt beschermd tegen zowel notariële schenkingen, als de handgift, de vermomde schenking, de onrechtstreekse schenking en de bankgift alsook tegen de legaten en de contractuele erfstellingen.

De schenkingen worden, aangezien ze geacht worden nooit het patrimonium van de erflater te hebben verlaten, bij het overlijden van de erflater meegeteld voor de bepaling van de fictieve massa. Zowel de schenkingen aan een erfgenaam als aan een niet-erfgenaam komen in aanmerking.

Een schenking aan een erfgenaam wordt namelijk aanzien als een voorschot op erfenis en heeft niet het doel om bepaalde erfgenamen te bevoordelen of te benadelen. Het geschonken goed zal immers bij het overlijden van de schenker moeten ingebracht worden in de nalatenschap en dit om de gelijkheid tussen de erfgenamen te waarborgen.

De schenker kan wel bepalen dat het niet om een voorschot maar om een schenking ‘buiten erfdeel’ of ‘bij vooruitmaking’ gaat.

Dit is sowieso het geval wanneer wordt geschonken aan een niet-erfgenaam.

Na het overlijden van de erflater zal, indien het beschikbaar deel is aangetast, een mogelijkheid bestaan om de inkorting van het te veel geschonkene te vorderen.

Deze inkorting gebeurt in principe in natura maar zal in bepaalde gevallen in waarde kunnen gebeuren.

Na de samenstelling van de nalatenschap en de bepaling van ieders rechten in deze boedel, kan worden overgegaan tot de verdeling van de onverdeeldheid.

De verdeling gebeurt in principe in natura maar talrijke uitzonderingen hierop zijn door de wetgever ontwikkeld om de nefaste gevolgen van de verdeling in natura te beperken. Hier kan er gedacht worden aan de ascendentenverdeling en de dubbele akte.

Het Frans recht is al aangepast aan de huidige samenleving. We kunnen ons dus de vraag stellen of we niet beter het principe van het Frans recht zouden opvolgen.

Mijns inziens is het een goede zaak om de ascendenten als reservataire erfgenamen af te schaffen.

Hun mogelijkheid te erven dient volgens mij wel open te staan indien de overledene geen afstammelingen en echtgenoot nalaat en indien het niet de bedoeling was van de erflater een derde te willen bevoordelen.

Ook zou een beding van conventionele terugkeer moeten kunnen worden ingelast. Zodat, wanneer ouders een bepaald goed aan een bepaalde erfgenaam hebben geschonken, dit welbepaald goed bij het overlijden van de begiftigde terugkeert naar hun vermogen.

Eveneens zou voor de erflater de mogelijkheid moeten bestaan om met ascendenten voorafgaandelijke overeenkomsten te sluiten betreffende de voorbehouden erfdelen. Hiervoor dient het verbod van erfovereenkomsten opgeheven te worden.

Tenslotte vind ik het aangeraden de inkorting te laten gebeuren in waarde. Op die manier wordt de wil van de erflater een bepaald goed aan een bepaalde erfgenaam te geven gerespecteerd.

Tenslotte is het raadzaam te bezinnen over de vraag of de reserve moet behouden blijven.

Persoonlijk ben ik voorstander voor het behoud van de wettelijke reserve.

De reserve houdt immers een bepaalde bescherming in voor de reservataire erfgenamen. Wel zou het interessant zijn de reserve te verkleinen en zo het beschikbaar deel te vergroten. Op die manier heeft de erflater meer vrijheid om te beslissen over zijn vermogen, zowel tijdens zijn leven als in testamenten en behouden de reservataire erfgenamen toch een beperkte bescherming.

Er is dus nog veel werk aan de winkel van onze wetgever.

Mijns inziens wordt het tijd ons erfrecht aan te passen aan de hedendaagse samenlevingsvormen. Ons bestaand erfrecht is niet volledig verwerpbaar en vanuit bepaalde oogpunten zeker verdedigbaar.

Maar zoals Guy Swennen het zegt is het misschien tijd voor een compromis.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving

Belgisch recht

- Burgerlijk Wetboek.
- Artikel 9 Organieke Wet Notariaat.
- Wet 28 maart 2007 tot wijziging, wat de regeling van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende partner betreft, van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet van 29 augustus 1988 op de erfregeling inzake landbouwbedrijven met het oog op het behoud van de continuïteit, *BS* 8 mei 2007.
- Artikel 124 Wet 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomsten, *BS* 20 augustus 1992.

Frans recht

- Code Civil.
- Loi n°2006-728 du 23 juin 2006 portant réforme des successions et des libéralités.

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof

- GWH 26 juni 2008, nr. 96/2008.

Hof van Cassatie

- Cass. 8 november 1963, *RW* 1964-65, 816-820.
- Cass. 27 april 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 1010-1013.
- Cass. 16 november 1989, *Arr. Cass.* 1989-90, 371-373.
- Cass. 21 januari 2000, *Arr. Cass.* 2000, 168-174.

Hof van Beroep

- Bergen 29 juni 2004, *TBBR* 2007, 180-183.
- Bergen 15 februari 2005, *JLMB* 2005, 1788-1790.
- Brussel 27 mei 1986, *JT* 1987, 381-386.
- Brussel 19 december 2001, *RW* 2002-03, 547-548.
- Brussel 13 oktober 2009, *T. Not.* 2010, 93-99.
- Luik 9 mei 2004, *RTDF* 2005, 1238-1243.
- Luik 12 januari 2005, *RTDF* 2007, 577-581, noot F. TAINMONT.
- Namen 30 januari 2009, *JT* 2009, 602.

Rechtsleer

Annotaties bij rechtspraak

- BLONTROCK, F., “Staat van schatting (948 BW): reden, vorm, inhoud en noodzaak” (noot onder Cass. 1 maart 2007), *T. Not.* 2009, 372-392.
- BROUWERS, S., “De alimentatieverplichting van de begiftigde: een weinig gekende plicht” (noot onder Gent 18 maart 2004), *RABG* 2005, afl. 8, 742-749.
- DE WILDE D’ESTMAEL, E., “L’article 918 du Code Civil et question(s)” (noot onder Cass. 16 mei 2002), *RNB* 2003, 323-336.
- GEVAERT, K., “De nieuwe fictiebepaling van het Wetboek der Successierechten” (noot Arbitragehof 26 april 2006), *TFR* 2006, afl. 310, 875-884.
- VANWINCKELEN, K., “Artikel 918 BW en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie” (noot onder Cass. 16 mei 2002), *RW* 2002-03, 1543-1548.

Boekwerken, tijdschriftartikelen, bijdrage in verzamelwerken

1. Boeken

- BAEL, J., *Het verbod van bedingen betreffende toekomstige nalatenschappen*, Mechelen, Kluwer, 2006, 1040 p.

- BARBAIX, R., *Het contractuele statuut van de schenking: hoe anders is de overeenkomst schenking en waarom?*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 1130 p.
- CASMAN, H., *Notarieel familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, 654 p.
- COOLS, H., *Almanak erven en schenken*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 2006, 249 p.
- DE WULF, C., *Het opstellen van notariële akten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 956 p.
- MASSCHELEIN, M.-A., *Schenking bij notariële akte*, Gent, Larcier, 2007, 309 p.
- PEULINCKX-COENE, M., *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 508 p.
- PINTENS, W., VAN DER MEERSCH, B. en VANWINCKELEN, K., *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 997 p.
- PINTENS, W., VANWINCKELEN, K. en DU MONGH, J., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 394 p.
- VAN GYSEL, A.-C., *Précis du droit des successions et des libéralités*, Brussel, Bruylant, 2008, 956 p.

2. Bijdragen in tijdschriften

- BARBAIX, R., “Driemaal is scheepsrecht of toch niet? Hof van Cassatie spreekt zich opnieuw uit over het verval van de schenking door het verdwijnen van de determinerende beweegreden”, *Notariaat* 2009, 297-310.
- BROUWERS, S., “Over de gezondheid van geest en de onvermijdelijke medische attesten”, *AJT* 2001-02, 419-420.
- CASIER, H., GEELHAND DE MERXEM, N., SCHUERMANS, I. en VERDIKT, B., “Erfovereenkomsten niet langer in strijd met de openbare orde. Een nieuw mijlpaalarrest inzake successieplanning”, *TEP* 2010, 126-146.
- DEBUCQUOY, F., “De gronden tot herroeping van een schenking onder levenden wegens ondankbaarheid: artikel 955 BW”, *TBBR* 2004, 531-549.
- DE WILDE D’ESTMAEL, E., “Quelques questions pratiques sur le rapport des donations”, *RNB* 2006, 431-446.
- DU FAUX, H., “Vervreemdingen aan een erfgerechtigde in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik- toepassing van artikel 918 BW”, *T. Not.* 1998, 436-439.
- MASSCHELEIN, M.-A., “Einde van de theorie van het verval wegens het verdwijnen van de oorzaak (inzake schenkingen onder levenden)”, *NNK* 2009, 114-117.

- PEULINCKX-COENE, M., GEELHAND, N. en BUYSSENS, F., “Overzicht van rechtspraak: Giften: 1993-98”, *TPR* 1999, 779-1117.
- PEULINCKX-COENE, M., “Bedenkingen bij schenkingen”, *TPR* 2000, 613-620.
- PEULINCKX-COENE, M., “Overzicht van rechtspraak: Giften: 1985-92”, *TPR* 1994, 1615-1856.
- VERBEKE, A., “Schenkingen in binnen- en buitenland”, *TEP* 2006, Afl. 5, 377-388.

3. Bijdrage in verzamelwerken

- BAEL, J., “Erfenissen, schenkingen en testamenten”, in X (ed.), *Rechtskroniek voor het notariaat, V*, Brugge, die Keure, 2004, 97-172.
- BAEL, J., “Nalatenschap van de ouders voor een gehandicapt kind”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, 301-436.
- BAEL, J., “Schenkingen en testamenten”, in X (ed.), *Rechtskroniek voor het notariaat, X*, Brugge, die Keure, 2007, 137-202.
- BARBAIX, R., “Lasten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 495-498.
- BARBAIX, R., “Notariële akte/België”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 113-127.
- BUYSSENS, F., “Ascendentenverdeling: civiele aspecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 225-237.
- BUYSSENS, F., “Ascendentenverdeling/Dubbele akte: civiele aspecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 239-241.
- CASMAN, H., “Verblijvingsbeding/Verblijvingsbeding onder last”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, IV, Vermogensplanning met effect na overlijden: langstlevende*, Gent, Larcier, 2006, 81-84.
- COENE, M., “Doorlichting van de reservebescherming”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld, II*, Brussel, Bruylant, 1997, 130-175.
- DU MONGH, J., “Inbreng en inkorting”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 83-153.

- DU MONGH, J., “Inbreng en inkorting van aandelen”, in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, 1-74.
- FERRAND, FR., “Le droit français des successions: une avancée réformatrice vers la modernité”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 193-214.
- GERKENS, J.-F., “Donner et retenir ne vaut... réflexion à propos des exceptions aux articles 931 et suivants du Code Civil”, in C. BIQUET-MATHIEU (eds.), *Liber amicorum Paul Delnoy*, Brussel, De Boeck en Larcier, 2005, 235-246.
- MAELFAIT, A., “Vermomde schenking/Veinzing/Gedeeltelijke schenking”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 187-195.
- MOSSELMANS, S., “Onherroepelijkheid/Principe”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 205-211.
- PEULINCKX-COENE, M. en MAELFAIT, A., “Artikel 858 bis, 2° lid BW/ Inbreng/Vrijstelling van inbreng ten opzichte van echtgenoot”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 277-286.
- PEULINCKX-COENE, M., “Valkuilen van het schenkingsrecht”, in J. BAEL (eds.), *XXXste Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2003-04, Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2004, 147-204.
- SWENNEN, F., “Grondvereisten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 3-7.
- SWENNEN, F., “Grondvereisten/Toestemming/Schenker”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 3-7.
- VAN HEUVERSWYN, C., “Bankgift/Onrechtstreekse schenking”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 159-162.
- VAN HEUVERSWYN, C., “Handgift/Bewijs”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 143-150.

- VAN HEUVERSWYN, C., “Handgift/Modaliteiten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 151-157.
- VAN HEUVERSWYN, C., “Handgift/Geldigheidsvoorwaarden”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 133-141.
- VAN HOUTTE, J., FRANSSSEN, G. en WAMBEKE, W.V., “De sociale betekenis van de erfrechtelijke reserve”, in X (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld*, Brussel, Bruylant, 1997, 40-128.
- VERBEKE, A., “Vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot”, in W. PINTENS (ed.), *De vereffening van de nalatenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 37-81.
- VERSTRAETE, J., “Inbreng van giften/Algemene principes”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 253-258.
- VERSTRAETE, J., “Inkorting/In natura”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 309-311.
- VERSTRAETE, J., “Inkorting/In waarde”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 313-315.
- VERSTRAETE, J., “Inkorting/In waarde/Artikel 917 BW”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 317-320.
- WAUTERS, B., “Onrechtstreekse schenking/Voorwerp/Geld en gedematerialiseerde effecten”, in A. VERBEKE (eds.), *Handboek Estate Planning, II, Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 173-176.
- WYLLEMAN, A. en VOET, L., “De wisselwerking tussen schenkingen en uiterste wilsbeschikkingen”, in X, *Familiale vermogensplanning*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-41.

Online bron

- <http://www.elfri.be/node/1829>.
- <http://www.lexisnexis.fr>.